

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

SZERZŐI JOGOK MEGSÉRTÉSE

SZJSZT-05/2015

A bíróság által feltett kérdések

A törvényszék előtt a felperes által az elsőrendű alperes, valamint a másodrendű alperes ellen szerzői jog megsértése miatt indított perben hozott végzésével a megkereső törvényszék a Szerzői Jogi Szakértő Testületet (SZJSZT) az alábbiak megállapítására kérte fel.

1. Nyilatkozzon a testület, hogy a felperes műve gyűjteményes műnek minősül-e!
2. Kérjük, a testület nyilatkozzon, hogy a felperes által az interjú során feltett kérdések elegendő szellemi erőfeszítés eredményét hordozzák-e magukban ahhoz, hogy azok szerzői jogi védelemben részesüljenek!
3. A riporter által feltett kérdések magukban hordoznak-e olyan egyéni, eredeti jelleget, hogy megállapítható legyen azok első ízben történő feltétele az interjúalanynak, különös tekintettel arra, hogy azt olyan közismert személyiséggel készítették, akiről megelőzőleg már számtalan mű megjelent?
4. Amennyiben a 2–3. kérdésre adott válasz igen, további kérdésünk, hogy milyen arányban állapítható meg az interjúalany és a riporter alkotómunkája a megjelent interjú teljes egészéhez képest.
5. Nyilatkozzon a testület arról, hogy mennyiben állapítható meg az, hogy a beszélgetést a riporter irányította, különös tekintettel a témaválasztással kapcsolatos kérdések egymásból következő, logikus sorrendjére, annak vezérfonalára, valamint a riporter által feltett kérdésekbe foglalt visszautalásokra!
6. Az interjúalany által adott válaszokkal kapcsolatban kérjük, nyilatkozzon, hogy mennyiben vehető észszerű módon és mértékben figyelembe az a tény, hogy az interjúalany sokadszorra válaszolt/válaszolhatott hasonló vagy azonos tartalmú kérdésekre. Ez mennyiben befolyásolja a felperes művének eredetiségét?
7. Az eredeti művek alapján állapítsa meg a testület, hogy a felperes eredeti művét a másodrendű alperes felhasználhatta-e! Amennyiben igen, milyen mértékben tette azt – mely fejezetben, részleteiben – az általa, saját neve alatt kiadott könyvében?
8. Kérjük, a testület tárja fel, hogy az egyes művek között mely megjelenésbeli, illetve tartalmi tulajdonságok mutatnak egyezőséget, és melyek mutatnak eltérést! Kérjük, a körülmények által lehetővé tett mértékben a hasonlóságok mértékét számszerűsítse,

továbbá nyilatkozzon arra vonatkozóan, hogy a megvizsgált jegyeket összességükben értékelve az utóbb megjelent mű a fogyasztók megtévesztésére alkalmas-e!

9. A fent részletezett kérdésekre adott válaszok fényében nyilatkozzon, hogy lehetséges-e az, hogy a másodrendű alperes a felperes művének felhasználása nélkül, önálló alkotómunka eredményeként hozta létre a vitatott részeket!

Az eljáró tanács szakvéleménye

A rendelkezésünkre bocsátott teljes peranyag, valamint a felperes és a másodrendű alperes iratok között elfekvő kiadvány összevetésének eredményeként a következőket állapítottuk meg.

A *felperes műve* 2001-ben jelent meg, a felperes által készített, egy kereskedelmi tévécsatornán leadott interjúk válogatása alapján. Az interjúkötet utolsó írása egy költővel folytatott beszélgetést tartalmaz.

A mű szerzői jogilag önálló, egyéni, eredeti írásművek gyűjteménye, így a fent hivatkozott felperesi interjú is szerzői jogi védelmet élvez.

Az *alperes kiadványa* 2007-ben jelent meg, a költő 2006-ban bekövetkezett halála után. A bevezetőben a szerző többek között a következőket mondja: „...összes hangfelvételét, feljegyzéseit, gépelt interjúit őrzöm”. A könyv témák szerinti, képzelt beszélgetéseket tartalmaz a költővel, amelyek nem tekinthetők valódi interjúknak.

A felperes interjúja (a mű) 6 oldal, amelynek szövegét – egy-két bekezdés kivételével – az alperes szerző teljes terjedelmében saját kiadványába beemelte, felhasználta. A beemelt szövegek széttöredezve találhatók meg a mű legkülönbözőbb fejezeteiben. A felhasznált szövegben apró változtatások találhatók, például a felperes által feltett kérdést az alperes teszi fel, vagy a felperes kérdését a költő válaszként beemeli. Bizonyos mondatokat úgy változtat meg, hogy azok értelmetlenné válnak, illetve nem adják vissza pontosan a mondanivalót:

- felperesi mű 283. oldal: „többet reméltek”, alperesi mű 122. oldal: „többet reménykedtek”;
- felperesi mű 282. oldal: „fölfeszítik”, alperesi mű 135. oldal: „megfeszítik”;
- felperesi mű 286. oldal: „fölkasztani”, alperesi mű 46. oldal: „felakasztani”.

Az utóbbi két esetben tetten érhető a költő által gyakorta használt sajátos szóhangzat megváltoztatása.

A felperesi műből beemelt szövegek az alperesi műben:

<i>Felperesi</i>	<i>Alperesi</i>
282. o.	135. o., 136. o.
282. o.	121. o.
283. o.	121. o., 122. o.

<i>Felperesi</i>	<i>Alperesi</i>
284. o.	122. o., 91. o., 92. o.
285. o.	92. o., 123. o.
286. o.	45. o., 46. o.
287. o. (utolsó két mondat)	25. o.

A tanács válaszai a törvényszék által feltett kérdések sorrendjében

Ad 1. A felperesi mű a szerzői jogi törvény szerinti gyűjteményes mű:

Szjt. 7. § (1) Szerzői jogi védelemben részesül a gyűjtemény, ha tartalmának összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű (gyűjteményes mű).

Ad 2. Nem az interjú során feltett kérdések részesülnek vagy nem részesülnek szerzői jogi védelemben, hanem a kérdésekre adott válaszokkal együtt létrejött szöveg, tartalom mint önálló mű kap oltalmat.

Az *Szjt. 1. § (1) bek.* a következőképpen szól: „Ez a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat”, a *(2) bek.* pedig példálózó felsorolást tartalmaz a szóba jöhető művek tekintetében. A *(3) bek.* a következőképpen szól: „A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.”

A testület álláspontja szerint a felperesi gyűjteményes műben megjelent interjú magán hordozza mindazon jegyeket, amelyek alapján egyéni, eredeti műnek minősül, és mint ilyen a törvény erejénél fogva szerzői jogi védelemben részesül.

Ad 3. Az előző válaszunkra hivatkozva megállapítjuk: nincs jogi relevanciája annak, hogy az interjú során a kérdéseket első ízben tették-e fel az interjúalanynak, minden egyes vele készült interjú vagy róla szóló mű szerzői jogilag önállóan bírálható el.

Ad 4. Ez ügyben az arány azért nem releváns, mert a felperesi szerző a művét egyedüli szerzőként jegyzi.

Ad 5. A kérdésnek a szakvélemény szempontjából nincs relevanciája. Ugyanakkor megjegyezzük, hogy az alperesi mű a felperesi műből helyenként változtatás nélkül a felperes által feltett kérdéseket beemelte a szövegbe.

Ad 6. A felperesi mű eredetiségét nem befolyásolja a kérdés többszöri feltevése, a felperes műve eredetinek tekintendő. Válaszunk tehát azonos az *ad 2.* ponttal.

Ad 7. Utalunk az SZJSZT által a válaszokat megelőzően ismertetett konkrét összevetésekre, melyek pontosan meghatározzák a beemelt szövegrészeket. Megállapítható, hogy az alperesi mű a felperes művét a hivatkozott mértékben, szinte teljes terjedelmében felhasználta.

Ad 8. A felperes műve 2001-ben, míg az alperesi kötet 2007-ben jelent meg. Az alperes a szerzői jog által védett alkotást szinte teljes terjedelmében saját művébe átvette, felhasználta. Emiatt nem lehetséges számszerűsíteni a hasonlóságokat a perbeli esetben. Utalunk a szakvélemény 3. oldalán található oldalankénti összevetésre, amely szerint megállapítható, hogy a felperes által jegyzett műből szinte teljes terjedelmében szó szerinti szövegátvétel történt a 2. oldal alján lévő változtatásokkal, a szerző nevének feltüntetése nélkül.

Ad 9. A fentiekben kifejtettek (*ad 2.* és *ad 8.* pont) alapján a vitatott részek nem tekinthetők az alperes önálló alkotói munkája eredményének, vagyis nem rendelkeznek egyéni, eredeti jelleggel.

*Dr. Tattay Levente, a tanács elnöke
Dr. Zsolnay Judit, a tanács előadó tagja
Arday Géza, a tanács szavazó tagja*

* * *

KERÉKPÁR-VÁZSZERKEZETHEZ KAPCSOLÓDÓ SZERZŐI JOGOK

SZJSZT-09/2015

A megkereső által feltett kérdések

A) A megkereső törvényszék kérdései

1. Az alperes által a zrt. részére értékesített kerékpárokban alkalmazott kerékpárváz esetében megállapítható-e azok szellemi tevékenységből fakadó, egyéni, eredeti jellege?
2. Amennyiben igen, akkor mely jellemzőjében?
3. Amennyiben az 1. kérdésre adott szakértői válasz igenlő, a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 2. §-ában foglalt mely bekezdés alá tartozik az alkotás?

4. A felperes által a jelen perben saját érdekkörében létrehozott alkotásként hivatkozott kerékpárvázak esetében megállapítható-e azok szellemi tevékenységből fakadó, egyéni, eredeti jellege?
5. Amennyiben igen, akkor mely felperesi kerékpárváz mely jellemzőjében?
6. Amennyiben a 4. kérdésre adott szakértői válasz igenlő, akkor a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) 2. §-ában foglalt mely bekezdés alá tartozik/tartoznak az alkotás/alkotások?

B) A felperes kérdései

1. Kérjük, hasonlítsa össze az AM-01 jelű kerékpárvázat az FM01 jelű kerékpárvázzal! Az AM-01 jelű kerékpárváz az FM01 jelű kerékpárváz jogosulatlan felhasználásának eredménye az Szt. szerint?
2. Kérjük, hasonlítsa össze az AM-01 jelű kerékpárvázat az FM02 jelű kerékpárvázzal! Az AM-01 jelű kerékpárváz az FM02 jelű kerékpárváz jogosulatlan felhasználásának eredménye az Szt. szerint?
3. Kérjük, hasonlítsa össze az AM-01/A jelű kerékpárvázat az FM01 jelű kerékpárvázzal! Az AM-01/A jelű kerékpárváz az FM01 jelű kerékpárváz jogosulatlan felhasználásának eredménye az Szt. szerint?
4. Kérjük, hasonlítsa össze az AM-01/A jelű kerékpárvázat az FM02 jelű kerékpárvázzal! Az AM-01/A jelű kerékpárváz az FM02 jelű kerékpárváz jogosulatlan felhasználásának eredménye az Szt. szerint?

C) Az alperes kérdései

1. Az alperesi előkészítő iratban AM-00 jelöléssel ellátott acél kerékpárváz, illetve az azon látható vázpapucs, továbbá az AM-00/a. sz. jelölt vázpapucs megfelel-e az AM-00/a/1. sz. rajzon látható szabványos vázpapucsnak?
Az AM-01/d. jelölésű alumínium vázpapucs szintén az AM-00/a/1. sz. vázpapucsból került kifejlesztésre.
Egy szabadon felhasználható, kereskedelmi forgalomban kapható vázelem használata ütközik-e bármilyen, felhasználást korlátozó rendelkezésbe?
2. Az alperesi előkészítő iratban AM-00 jelöléssel ellátott acél kerékpárváz – amely 1997-ben került megtervezésre, 1998-ban beszerzésre, és amelyet az Rt. a Budapesten, 2003. augusztus 27. napján kiadott vizsgálati jegyzőkönyv szerint bevizsgált (lásd a 9. sorszámmal ellátott alperesi előkészítő irat A/8. sz. mellékletét) – lehet-e az alperesi előkészítő iratban AM-01 sorszámmal megjelölt alumínium kerékpárváz alapja?
3. Az alperesi előkészítő iratban AM-01/a. sz. rajzon látható vízszintes átkötőelem mint műszaki megoldási eljárás az alperesi előkészítő okiratban AM-01/a/1. sz. alatt jelölt,

1990-ből származó kerékpár[hoz] hasonló megoldási módon alapszik. Az AM-01/a. sz. alatti fényképfelvételen látható átkötőelem az 1990-ből származó kerékpár forgalomba hozatalát követően mintegy 10 évvel később került kialakításra.

Tekinthető-e ezen elem használata szabadon felhasználhatónak, ha ezt az elemet nem védte oltalom? Hivatkozhat-e bárki időben sokkal később arra, hogy ezt ő fejlesztette ki?

4. Az alperesi előkészítő iratban AM-00/b. és AM-00/c. sz. alatti fényképfelvételeken látható acél vázelemeken történő merevítések funkciójukban és kivitelezésükben megfelelnek-e az AM-01/b. és az AM-01/e. sz. alatti fényképfelvételen látható alumínium kerékpárvázrészletek szerinti vázszerkezeteknek?
5. Az alperes álláspontja szerint az alperesi előkészítő iratban AM-01 sz. jelöléssel illetett alumínium kerékpárváz, annak műszaki rajza jól látható eltéréseket mutat a felperesi előkészítő iratban FM01/e. sz. alatt jelölt rajzhoz képest. Ezeket az alperes az alábbiakban összegzi:
 - Ad 1.: a hátsó papucs a felperesi előkészítő irat FM01/e. sz. rajzán többsebességű váltós kerékpár hátsó váltójának a fogadására alkalmas.
 - Ad 2.: a láncvilla, a támvilla és a villa átkötőmérete különbözik.
 - Ad 3.: a felperesi előkészítő irat FM01/e. sz. rajzán látható kontralemez formája különbözik.
 - Ad 4.: az alperesi előkészítő irat AM.01. sz. rajzán nincs láncvédő rögzítőlemez.
 - Ad 5.: az ülőcső mindkét esetben szabványos csőátmérővel készült, de amíg az alperesi előkészítő irat AM-01. sz. rajza szabványos kialakítást mutat (19", azaz 482,6 mm hosszú) addig a felperesi előkészítő irat FM01/e. sz. rajza szerint az 48/0 mm hosszú.
 - Ad 6.: a felső cső és az alsó cső, továbbá a vízszintes átkötőcső átmérője, geometriai formája és mérete is különbözik a két rajzon.
 - Ad 7.: a homlokcső átmérője mindkét rajzon szabványos, alumíniumvázaknál járatos méretben készült.
 - Ad 8.: a homlokcsőre felhegesztett kosártartó formája és mérete teljes mértékben különbözik a két rajzon.
 - Ad 9.: az alperesi előkészítő irat AM-01 sz. jelöléssel ellátott kerékpárvázán két merevítés erősíti a homlokcsövet az alsó és felső csőhöz, és ugyancsak két merevítés erősíti az ülőcsővel a láncvillához és az alsó csőhöz.

A fentiekhez képest a felperesi előkészítő irat FM01/e. sz. rajza csak egy merevítést tartalmaz az ülőcső és a láncvilla között.

A felsorolt különbségek és legfőképp a szerkezeti és geometriai eltérések miatt tekinthető-e a két váz azonosnak?
6. Az alperesi előkészítő iratban az AM-00 jelöléssel ellátott kerékpárvázon található, AM-00/b. és AM-00/c. jelölésű merevítések igazolt használata az alperes álláspontja sze-

rint időben lényegesen megelőzi a felperesi előkészítő irat FM02/b. sz. jelöléssel ellátott kerékpárvázán, hasonló formában megjelenő merevítéseket.

A felperesi előkészítő irat FM02/b. számmal jelölt kerékpárváza szerinti merevítések használata ebben az esetben képezhet-e a felperes számára bármilyen jellegű használati előjogot?

D) Alperesi kérdés (2015. 07. 09.)

Az alperesnek a szakértői kirendelést követően írásban előterjesztett további kérdése:

„Figyelemmel az Szjt. 9. § (1) bekezdésében foglaltakra, amennyiben a per tárgyává tett alperesi kerékpárváz tekintetében megfelelően igazolt a tervezés, beszerzés időpontja, és az alperes részére rendelkezésre áll az eredeti mintaváz vázszerkezete szerint beazonosíthatóan, illetve azzal kapcsolatban akkreditált minőségellenőrző intézet Magyarországon bevizsgálást is megvalósított, mindez az alperes tekintetében biztosítja-e minden más személyt megelőző, jogszabályon alapuló, törvényes szerzői jogát?”

Tényállás

Az alábbiakban összefoglaljuk a feltett kérdések megválaszolása szempontjából releváns tényállást.

A felperes társaság kerékpárvázán fennálló szerzői jogai megsértése miatt indított pert a törvényszék előtt az alperes ellen. Állítása szerint a kerékpárvázat 2000-ben tervezte a szlovéniai cég, amelynek a felperes a jogutódja. A felperesi kerékpárváz forgalmazása is ebben az évben kezdődött. Állításának bizonyítására dátummal ellátott műszaki rajzokat, számlákat, prospektust, fényképeket, tanúnyilatkozatot, forgalmazási kimutatást csatolt.

2007-ben a felperes egy közvetítő cégen keresztül elnyerte a zrt. közbeszerzését kerékpárok szállítására a felperesi kerékpárokkal. A szerződés teljesítése elkezdődött, de a közvetítő cég szerződésszegő magatartása miatt utóbb megghiúsult. A jogi problémákat sajtóvisszhang követte, amelyet a felperes egy lap 2008. júniusi számában megjelent és F/28 alatt csatolt cikkel kívánt igazolni.

A felperes állítása szerint a közvetítő cég és a felperes tárgyalta a zrt.-vel, hogy az alperesnek engedélyt adjanak a felperesi kerékpárváz gyártására, de végül ilyen megállapodás nem született. Az alperes ezt követően 2008-ban az általa gyártott és forgalmazott kerékpárral megnyerte az újonnan kiírt közbeszerzést. A felperes állítása szerint az alperes 2008 előtt nem gyártott és forgalmazott kerékpárokat, a közbeszerzést pedig a felperesi kerékpárváz utánzatával nyerte meg. A kerékpárvázak egyes részeit keresetlevelében részletesen összehasonlította. Saját kerékpárvázainak két típusáról FM-01 és FM-02 hivatkozással csatolt be fényképeket. A felperes nyilatkozata szerint az FM-01 jelű vázat 2000-ben tervezték, és ekkor is került nyilvánosságra Szlovéniában. Az FM-02 jelű vázat 2006-ban tervezték, és ekkor

is került nyilvánosságra Hollandiában. A forgalomba hozatal időpontjával kapcsolatban a felperes nem nyilatkozott.

Az alperes azzal védekezett, hogy a zrt.-nek leszállított, AM-01, illetve AM-01/A hivatkozás alatt becsatolt képeken látható alumínium kerékpárvázak az alperes ügyvezetőjének 2001-es tervein alapulnak, amely egy korábbi típusú AM-00 jelű acél kerékpárváz továbbfejlesztése. Állításának igazolására dátummal ellátott műszaki rajzokat, számlákat, vámhatározatot, üzleti levelezést, tanúnyilatkozatot csatolt be. Vitatta, hogy a felperesi kerékpárvázra licenciaengedélyt kívánt volna kérni, mivel állítása szerint már 2007-ben is forgalmazta az acél és alumínium kerékpárvázakat, ennek bizonyítására becsatolta a közvetítő céggel folytatott elektronikus levelezését. Hivatkozott továbbá saját, 2008. 05. 16-i bejelentési napú, D lajstromszámú formatervezésiminta-oltalmára, amely ránézésre az AM-01 jelű kerékpárvázra vonatkozik.

Az alperes 2014. június 16-i érdemi ellenkérelmében azzal is védekezett, hogy egy külföldi hivatal már az 1990-es évektől használ a felperesi kerékpárvázhoz hasonlatos vázformát, és a felperes nem igazolta, hogy ezekre vonatkozóan bármilyen jogot szerzett volna. A külföldi hivatal kerékpárjának fényképét A4 alatt, majd AM-01/a/1 hivatkozási jellel csatolta.

A felek kölcsönösen vitatják egymás előadását és az alátámasztó bizonyítékok valóságtartalmát.

Az eljáró tanács szakvéleménye

Előzetes megállapítások

a) A SZJSZT kizárólag szerzői jogi tárgyú kérdésekben adhat szakvéleményt.¹ A felek által feltett kérdések között vannak olyanok, amelyeknél a kérdés tárgya nem kapcsolódik a szerzői joghoz és nem szükséges a szerzői jogi kérdések megválaszolásához. Az eljáró tanács ezen kérdésekben nem nyilatkozik.

Az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakította ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást.²

b) Az ügy tárgyát képező kerékpár-vázszerkezeteken mint szerzői műveken két pozitív feltétel fennállása esetén keletkezik védelem. A szerzői jogról szóló LXXVI. törvény (a további-

¹ A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) kormányrendelet az SZJSZT feladatai cím alatt – kimondja, hogy a szakértő testület a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) 101. § (1) és (3) bekezdésében megjelölt ügyekben szakértői véleményt ad bírósági vagy hatósági megkeresés vagy megbízás alapján. E rendelet alkalmazásában szerzői jogi jogvitás ügy az Szt.-ben szabályozott szerzői, szomszédos és adatbázis-előállítói jogok érvényesítésével összefüggő bármely jogvita. Az Szt. 101. § (3) bek. szerint a Szerzői Jogi Szakértő Testület felkérésre peren kívül is adhat szakvéleményt a felhasználási jog gyakorlásával kapcsolatos kérdésekben.

² 156/1999. (XI. 3.) kormányrendelet, 8. § (1) bek.

akban: Szt.) 1. §-ának (2) bekezdése szerint az első feltétel, hogy az alkotás mint eredmény az irodalom, a tudomány és a művészet alá tartozzon.

A szerzői jogi védelem fennállásának másik pozitív feltételét az Szt. 1. §-ának (3) bekezdése határozza meg: „A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.”

Az 1. §-hoz fűzött miniszteri indokolás ehhez a következőket teszi hozzá: „A törvény a magyar és a nemzetközi szerzői jogi felfogásban egyaránt általánosan elfogadott elvet tükröz annak egyértelművé tételével, hogy a szerzői jogi védelem az alkotást a szerzői szellemi tevékenységből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelemnek a mű egyéni, eredeti jellegén kívül más feltétele nincs, nem is lehet.”

A testület 1/2005 számú szakvéleménye ezt a következőkkel egészíti ki: „A miniszteri indokolásból idézett utóbbi mondat azt az elvet húzza alá, amelyet az Európai Unió szerzői és szomszédos jogi irányelvei is egyöntetűen követnek; nevezetesen azt, hogy a szerzői mű fogalmának reális és objektív alapon kell nyugodnia, ami nem lehet se több, se kevesebb, mint a saját szellemi alkotás ténye. A szakértő testület az új Szt. hatálybalépése óta következetesen alkalmazza ezt az elvet, amely kizárja a mereven dogmatikus, monista szerzői jogi elméletek³ által időnként sugallt olyan fajta ismérvek figyelembevételét, mint hogy a műben a személyiségnek valamilyen 'misztikus', magasabb rendű módon kell kifejeződnie.”

Az idézett szakvélemény maga is hivatkozik az SZJSZT-38/2003 számú szakértői véleményére, amely a testület gyakorlatát tükrözi, rámutatva arra, hogy milyen szellemi alkotás minősülhet szerzői műnek: „Olyan szellemi alkotás, amely egyéni abban az értelemben, hogy az adott körülmények között lehetőség van többféle kifejezési módra, s ezek közül a szerző egyéni módon valósítja meg azok egyikét vagy másikat, s amely eredeti abban az értelemben, hogy az nem csupán valamely már meglévő alkotás szolgai másolata.”⁴

c) Az eljáró tanács megjegyzi, hogy nem állhatnak szerzői jogi védelem alatt senki javára azok a teljesítmények, amelyek mindenki számára szabadon hozzáférhetők, a különböző szakmai, technikai előírások, elvárások, általános kritériumoknak megfelelő alkotóelemek, sablonok. Ezek ugyanis – még ha esetleg eredetileg valakinek az egyéni-eredeti szellemi tevékenységéből is fakadtak, mára olyan általános standardokká váltak, ami nem indokolja a monopolizálásukat.⁵

³ Az ilyen elméletek létre s azoknak az Szt. megalkotása során történt elvetésére lásd az Szt. 9. §-ához fűzött részletes miniszteri indokolást.

⁴ Lásd: *Ficsor Mihály* (szerk.): *A szerzői jog a gyakorlatban – A Szerzői Jogi Szakértő Testület véleményeinek gyűjteménye (1997–2003)*. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2004, p. 77.

⁵ Lásd: a konstrukciós tervek, gyártmánytervek és látványtervek szerzői jogi megítéléséről az SZJSZT-23/2010 szakvéleményt.

d) A szerzői jogi védelemnek nem feltétele az objektív újdonság, ehelyett a „szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jelleg” egyfajta szubjektív újdonságot tükröz. Nem kizárt tehát, hogy két szerző egymástól függetlenül saját szellemi alkotásként ugyanazt a művet hozza létre, amelyek így egymásra tekintet nélkül szerzői jogi védelmet élvezhetnek. Az egyéni, eredeti jelleg megléte azonban mindig valamiféle alkotói szabadságfokot feltételez, így minél nagyobb az alkotói szabadságfok (tehát minél nagyobb a szerző mozgástere), annál valószínűtlenebb, hogy két szerző egymástól függetlenül ugyanazt a kifejezési módot választaná, és annál valószínűbb, hogy szolgai másolásról van szó. Általában elmondható, hogy ha egy mű egyéni, eredeti jelleggel rendelkezik, akkor egy azzal megegyező másik mű esetében igen csekély a valószínűsége, hogy nem szolgai másolásról van szó. Ezzel szemben ha megállapítható, hogy két egymással egyező mű egymástól független, saját szellemi alkotás eredménye, akkor ez nagy valószínűséggel annak az indikációja, hogy a lehetséges kifejezési módok olyan szűk határok között mozogtak, ami már kizárja az egyéni, eredeti jelleg meglétét.

e) Az eljáró tanács a rendelkezésre álló iratok alapján nem látja sem bizonyítottnak, sem cáfoltnak a saját szellemi alkotás tényét egyik fél kerékpárváza tekintetében sem. A fentiekre tekintettel az eljáró tanács a következőkre hívja fel a törvényszék figyelmét.

f) Az eljáró tanács véleménye szerint a kerékpárvázak megalkotásánál az alkotói szabadságfok viszonylag szűk az általános funkcionális követelmények, valamint a zrt. által az ajánlatkérésben kikötött műszaki-szerkezeti követelmények miatt (lásd az 1/F/9 alatt csatolt vállalkozási szerződés 1. sz. melléklet). Az eljáró tanács ennek ellenére megállapította, hogy az FM-01, az FM-02, az AM-01, az AM-01/A, az AM-00 kerékpárvázak a homlokcsövéből (fejcsövéből) kiinduló alsó és felső csöve, a felső csövet az ülőcsővel (nyeregvázcsővel) összekötő keresztmervítő csöve, valamint az alsó és felső csövet összekapcsoló, négyzet alakú mervítőlemeze együttesen egyéni, eredeti jelleggel bíró összképet mutat. Különösen az alsó cső enyhe S ívű kiképzése nem valamely műszaki követelmény eredménye, nem tekinthető a funkcionálisan legegyszerűbb, szellemi tevékenységet nem igénylő összekötő formának. Az egyéb kerékpárvázakat is megvizsgálva megállapítható, hogy a homlokcső és az ülőcső összekötése kellően sokféleképpen kialakítható még dupla összekötőcső alkalmazása esetén is. A keresztmervítő csővel és enyhe S ívű kiképzésű alsó csővel rendelkező kialakítás nem minősül szokásosan alkalmazott formának a felek által becsatolt egyéb kerékpárvázak, valamint a tanács saját ismeretei és a szakirodalomban megismerhető további kerékpárvázak fényében sem, így a kerékpárváz egyéni, eredeti jelleggel rendelkezik. A tanács e körben kiemeli, hogy az alsó cső S alakú kiképzése az alperes által hivatkozott és becsatolt, 1990-ből származó kerékpárhoz képest is egyéni, eredeti jelleget kölcsönöz az FM-01, az FM-02, az AM-01, az AM-01/A kerékpárvázak, továbbá a keresztmervítő cső és az enyhe S ívű alsó cső együtt alkalmazása az AM-00 kerékpárvázhoz képest is egyéni, eredeti kialakítást

jelent. A tanács megjegyzi, hogy a szerzői jogi védelem feltételei akkor is fennállhatnak, ha a mű egyes elemei más korábbi művekben már megjelentek, szemben például a szabadalmi oltalommal, amelynek tárgya nem lehet ismert megoldások szakember számára nyilvánvaló kombinációja.

g) Az egyéni, eredeti jelleg megléte – a fent kifejtettek szerint – csak abban az esetben eredményez szerzői jogi védelmet, ha az a szerző saját szellemi tevékenységéből fakad, és nem egy másik mű szolgálai másolásának eredménye. A felperes FM-01 és FM-02, illetve az alperes AM-01 és AM-01/A kerékpárváza formáját tekintve lényegében azonos, így az egyéni, eredeti jelleg megléte nagyban valószínűsíti, hogy a felperes FM-01, FM-02, illetve az alperes AM-01, AM-01/A kerékpárváza nem önálló alkotás, azonban ezt az eset összes körülményére tekintettel, mérlegeléssel kell megállapítani, ami a bizonyítás körébe, és így a bíróság feladatkörébe esik. Ehhez a tanács a következő támpontokat kívánja adni megfontolás végett.

1. A tanács véleménye szerint egyéni, eredeti jelleggel csak a kerékpárváz homlokcsövét az ülőcsővel összekötő kialakítás bír. A homlokcső és az alsó, illetve felső cső találkozásánál alkalmazott lapos megerősítést a tanács elsősorban műszaki megoldásként értékelte, amely nem a szerző szellemi tevékenységéből fakadó, egyéni, eredeti jelleget tükröz, hanem a célzott műszaki funkciót hivatott ellátni. Az alsó és a felső csövet összekötő, négyzet alakú merevítő esetében már nagyobb volt az alkotói szabadságfok, így az hozzájárul a kerékpárváz elülső részének egyéni, eredeti jellegéhez. A ház hátsó része, azon belül a láncvilla, a támvilla, a villaátkötő, a hátsó papucs, valamint a láncvédő rögzítőlemez és kontralemmez szintén funkcionális elem, amelyekben nem nyilvánul meg a szerző szellemi tevékenységéből fakadó, egyéni, eredeti jelleg. A homlokcsőre felhegesztett kosártartó formája és mérete bár valóban változatos formát ölthet, ezek közül a sarkok közelében furattal ellátott, négyzet alakú lap olyan egyszerű formának tekinthető, amely kizárólag a műszaki feladat ellátására szolgál, így szintén nem érhető benne tetten egyéni, eredeti jelleg.
2. Az AM-01, az AM-01/A, az FM-01 és az FM-02 vázszerkezet kisebb műszaki eltérések ellenére alapvetően megegyezik, ezért amennyiben bizonyítást nyer, hogy az alperesi, illetve felperesi vázszerkezetek valamelyike a másiktól származik, úgy az szerzői jogi szempontból felhasználásnak minősül.
3. A felperesi FM-01 és FM-02 kerékpárváz a formáját tekintve lényegében azonos, vagy mindkettőt megilleti a szerzői jogi védelem, vagy egyiket sem.
4. A felperesi FM-01 és FM-02 kerékpárváz szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege akkor is megállapítható, ha bizonyítást nyer az 1990-ből származó kerékpár, illetve az AM-00 kerékpárváz korábbi nyilvánosságra jutása, és azokat az FM-01, illetve az FM-02 kerékpárváz szerzője ismerte, mivel szerzői jogi szempontból az ismert művek ötvözése nem zárja ki új szerzői mű keletkezését.

5. A felperesi FM-01 és FM-02 kerékpárvázat csak abban az esetben nem illeti meg a szerzői jogi védelem, ha bizonyítást nyer, hogy az FM-01 kerékpárvázat az AM-01 kerékpárváz másolásával hozták létre. Ehhez elengedhetetlen annak bizonyítása, hogy az AM-01 kerékpárváz korábban jutott nyilvánosságra.
6. Az alperes által 2008. 05. 16-án benyújtott, majd D lajstromszámon bejegyzett formatervezési minta azt valószínűsíti, hogy az AM-01 kerékpárvázat legfeljebb a bejelentési napot megelőző egy évben (tehát 2007. 05. 16-át követően) kezdhették meg forgalmazni, ellenkező esetben ugyanis a kerékpárváz a formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény (továbbiakban: Fmt.) 2. §-a értelmében nem minősül újnak, és így nem tesz eleget az 1. § (1) bekezdésében foglalt oltalmazhatósági feltételeknek:

Fmt. 1. § (1) Formatervezési mintaoltalomban (a továbbiakban: mintaoltalom) részesülhet minden új és egyéni jellegű formatervezési minta (a továbbiakban: minta).

Fmt. 2. § (1) Új a minta, ha azzal azonos minta nem jutott nyilvánosságra az elsőbbség időpontját megelőzően.

(2) A mintákat egymással azonosnak kell tekinteni akkor is, ha külső jellegzetességeik csupán lényegtelen részletekben különböznek.
7. Az alperesi AM-00 kerékpárváz szolgálhatott a későbbi AM-01, majd AM-01/A kerékpárváz alapjául, az átalakítást pedig inspirálhatta például az 1990-ből származó kerékpár, ahogy azt az alperes állítja. Az alperesi AM-00 kerékpárváz léte azonban önmagában nem zárja ki, hogy az AM-01, majd AM-01/A kerékpárvázat a felperesi FM-01 vagy FM-02 kerékpárváz jogosulatlan másolásával hozták létre. Amennyiben bizonyítást nyer, hogy az FM-01, illetve az FM-02 kerékpárváz korábbi, és az alperes azokról tudott, akkor az AM-01, illetve az AM-01/A kerékpárváz nem az AM-00 kerékpárváz áttervezésének, hanem az FM-01, illetve az FM-02 kerékpárváz szolgai másolásának, és így szerzői jogi értelemben felhasználásának tekintendő.

A fent kifejtettekre való tekintettel az eljáró tanács az alábbiak szerint válaszolja meg a törvényszék és a felek által feltett kérdéseket.

A) A törvényszék kérdései

1. *Az alperes által a zrt. részére értékesített kerékpárokból alkalmazott kerékpárváz esetében megállapítható-e azok szellemi tevékenységből fakadó egyéni, eredeti jellege?*

A szellemi tevékenységből fakadó egyéni, eredeti jelleg abban az esetben állapítható meg, ha bizonyítást nyer, hogy a kerékpárváz az alperes saját szellemi alkotása. Ez akkor teljesül, ha a) felperes kerékpárváza későbbi, vagy b) a felperes kerékpárváza korábbi, de nem valószínűsíthető, hogy az alperes arról tudott.

2. Amennyiben igen, akkor mely jellemzőjében?

A kerékpárváz homlokcsövét az ülőcsővel összekötő kialakítás, ez magában foglalja a homlokcsőből kiinduló alsó és felső csövet (az alsó cső „S” alakba hajlított vonalát), a felső csövet az ülőcsővel összekötő keresztmerezítő csövet, valamint az alsó és felső csövet összekapcsoló, négyzet alakú merevítőlemezt.

3. Amennyiben az 1. kérdésre adott szakértői válasz igenlő, az Szjt. 2. §-ában foglalt mely bekezdés alá tartozik az alkotás?

Az Szjt. 1. § (1) bekezdése szerint a szerzői jogi védelem tárgya az irodalom, a tudomány és a művészet valamely alkotása lehet. A kerékpárváz a három kategóriából csak a „művészet” körébe tartozhat. Az SZJSZT 05/2001 sz. szakvéleményében kifejtettek szerint: „A ’művészet’ köréből a képzőművészeti alkotás, az iparművészeti alkotás és az ipari tervezőművészeti alkotás jöhet számításba. A képzőművészeti alkotás használati célt nem szolgál (pl. festmény, szobor stb.) Az iparművészeti alkotás általában a művész keze által létrehozott, használati célt is szolgáló művészeti alkotás (pl. ötvös-, kerámia- stb. tárgyak). Végül az ipari tervezőművészeti alkotás valamely ipari termék esztétikai szempontok szerinti külső megjelenésének kialakítása.”

Mindezekből kitűnik, hogy a kerékpárváz – szerzői jogi szempontból – ipari tervezőművészeti alkotás lehet, vagyis az Szjt. 1. §-ának (2) bekezdésében foglalt példálózó felsorolás o) pontja alá tartozik.

4. A felperes által a jelen perben saját érdekkörében létrehozott alkotásként hivatkozott kerékpárvázak esetében megállapítható-e azok szellemi tevékenységből fakadó, egyéni, eredeti jellege?

A szellemi tevékenységből fakadó, egyéni, eredeti jelleg abban az esetben állapítható meg, ha bizonyítást nyer, hogy a kerékpárváz a felperes saját szellemi alkotása. Ez akkor teljesül, ha a) az alperes kerékpárváza későbbi, vagy b) az alperes kerékpárváza korábbi, de nem valószínűsíthető, hogy a felperes arról tudott.

5. Amennyiben igen, akkor mely felperesi kerékpárváz, mely jellemzőjében?

A kerékpárváz homlokcsövét az ülőcsővel összekötő kialakítás, ez magában foglalja a homlokcsőből kiinduló alsó és felső csövet (az alsó cső „S” alakba hajlított vonalát), a felső csövet az ülőcsővel összekötő keresztmerezítő csövet, valamint az alsó és felső csövet összekapcsoló, négyzet alakú merevítőlemezt.

6. Amennyiben a 4. kérdésre adott szakértői válasz igenlő, akkor az Szjt. 2. §-ában foglalt mely bekezdés alá tartozik/tartoznak az alkotás/alkotások?

A fent leírtak szerint a kerékpárváz az Szjt. 1. §-ának (2) bekezdésében foglalt példálózó felsorolás o) pontja alá tartozik mint ipari tervezőművészeti alkotás.

B) A felperes kérdései

1. Kérjük, hasonlítsa össze az AM-01 jelű kerékpárvázat az FM01 jelű kerékpárvázzal!
Az AM-01 jelű kerékpárváz az FM01 jelű kerékpárváz jogosulatlan felhasználásának eredménye az Szjt. szerint?

A fent leírtak szerint ez a tényállás bizonyítására vonatkozó kérdés, amelyre a testületnek nincs hatásköre.

2. Kérjük, hasonlítsa össze az AM-01 jelű kerékpárvázat az FM02 jelű kerékpárvázzal!
Az AM-01 jelű kerékpárváz az FM02 jelű kerékpárváz jogosulatlan felhasználásának eredménye az Szjt. szerint?

A fent leírtak szerint ez a tényállás bizonyítására vonatkozó kérdés, amelyre a testületnek nincs hatásköre.

3. Kérjük, hasonlítsa össze az AM-01/A jelű kerékpárvázat az FM01 jelű kerékpárvázzal!
Az AM-01/A jelű kerékpárváz az FM01 jelű kerékpárváz jogosulatlan felhasználásának eredménye az Szjt. szerint?

A fent leírtak szerint ez a tényállás bizonyítására vonatkozó kérdés, amelyre a testületnek nincs hatásköre.

4. Kérjük, hasonlítsa össze az AM-01/A jelű kerékpárvázat az FM02 jelű kerékpárvázzal!
Az AM-01/A jelű kerékpárváz az FM02 jelű kerékpárváz jogosulatlan felhasználásának eredménye az Szjt. szerint?

A fent leírtak szerint ez a tényállás bizonyítására vonatkozó kérdés, amelyre a testületnek nincs hatásköre.

C) Az alperes kérdései

1. Az alperesi előkészítő iratban AM-00 jelöléssel ellátott acél kerékpárváz, illetve az azon látható vázpapucs, továbbá az AM-00/a. sz. jelölt vázpapucs megfelel-e az AM-00/a/1. sz. rajzon látható szabványos vázpapucsnak?

A fent leírtak szerint ez műszaki és nem szerzői jogi kérdés, amellyel a testület nem foglalkozik.

Az AM-01/d. jelölésű alumínium vázpapucs szintén az AM-00/a/1. sz. vázpapucsból került kifejlesztésre.

Egy szabadon felhasználható, kereskedelmi forgalomban kapható vázelem használata ütközik-e bármilyen, felhasználást korlátozó rendelkezésbe?

Ez nem szerzői jogi kérdés, így ezzel a testület nem foglalkozik.

2. *Az alperesi előkészítő iratban AM-00 jelöléssel ellátott acél kerékpárváz – amely 1997-ben került megtervezésre, 1998-ban beszerzésre, és amelyet az Rt. a Budapesten, 2003. augusztus 27. napján kiadott vizsgálati jegyzőkönyv szerint bevizsgált (lásd a 9. sorszámmal ellátott alperesi előkészítő irat A/8. sz. mellékletét) – lehet-e az alperesi előkészítő iratban AM-01 sorszámmal megjelölt alumínium kerékpárváz alapja?*

A fent leírtak szerint ez a tényállás bizonyítására vonatkozó kérdés, amelyre az SZJSZT-nek nincs hatásköre.

3. *Az alperesi előkészítő iratban AM-01/a. sz. rajzon látható vízszintes átkötőelem mint műszaki megoldási eljárás az alperesi előkészítő okiratban AM-01/a/1. sz. alatt jelölt, 1990-ből származó kerékpár[hoz] hasonló megoldási módon alapszik. Az AM-01/a. sz. alatti fényképfelvételen látható átkötőelem az 1990-ből származó kerékpár forgalomba hozatalát követően, mintegy 10 évvel később került kialakításra. Tekinthető-e ezen elem használata szabadon felhasználhatónak, ha ezt az elemet nem védte oltalom? Hivatkozhat-e bárki időben sokkal később arra, hogy ezt ő fejlesztette ki?*

Az időbeliség kérdése a tényállás bizonyításának körébe tartozik, amelyre a testületnek nincs hatásköre. A kérdés többi része nem szerzői jogi kérdés. Az eljáró tanács azonban megjegyzi, hogy az egyéni, eredeti jelleget együttesen megalapozó elemek közül alaptalan bármelyiket önmagában kiragadni.

4. *Az alperesi előkészítő iratban AM-00/b. és AM-00/c. sz. alatti fényképfelvételeken látható acél vázelemeken történő merevítések funkciójukban és kivitelezésükben megfelelnek-e az AM-01/b. és az AM-01/e. sz. alatti fényképfelvételen látható alumínium kerékpárvázzrészletek szerinti vázszerkezeteknek?*

Ez műszaki, és nem szerzői jogi kérdés, amellyel a testület nem foglalkozik.

5. *Az alperes álláspontja szerint az alperesi előkészítő iratban AM-01 sz. jelöléssel illetett alumínium kerékpárváz, annak műszaki rajza jól látható eltéréseket mutat a felperesi előkészítő iratban FM01/e. sz. alatt jelölt rajzhoz képest. Ezeket az alperes az alábbiakban összegzi:*

Ad 1.: a hátsó papucs a felperesi előkészítő irat FM01/e. sz. rajzán többsebességű váltós kerékpár hátsó váltójának a fogadására alkalmas.

Ad 2.: a láncvilla, a támvilla és a villa átkötőmérete különbözik.

Ad 3.: a felperesi előkészítő irat FM01/e. sz. rajzán látható kontralemez formája különbözik.

Ad 4.: az alperesi előkészítő irat AM.01. sz. rajzán nincs láncvédő rögzítőlemez.

Ad 5.: az ülőcső mindkét esetben szabványos csőátmérővel készült, de amíg az alperesi előkészítő irat AM-01. sz. rajza szabványos kialakítást mutat (19", azaz 482,6 mm

hosszú), addig a felperesi előkészítő irat FM01/e. sz. rajza szerint az 48/0 mm hosszú.

Ad 6.: a felső cső és az alsó cső, továbbá a vízszintes átkötőcső átmérője, geometriai formája és mérete is különbözik a két rajzon.

Ad 7.: a homlokcső átmérője mindkét rajzon szabványos, alumíniumvázaknál járatos méretben készült.

Ad 8.: a homlokcsőre felhegesztett kosártartó formája és mérete teljes mértékben különbözik a két rajzon.

Ad 9.: az alperesi előkészítő irat AM-01 sz. jelöléssel ellátott kerékpárvázán két merevítés erősíti a homlokcsövet az alsó és felső csőhöz, és ugyancsak két merevítés erősíti az ülőcsővel a láncvillához és az alsó csőhöz.

A fentiekhez képest a felperesi előkészítő irat FM01/e. sz. rajza csak egy merevítést tartalmaz az ülőcső és a láncvilla között.

A felsorolt különbségek és legfőképp a szerkezeti és geometriai eltérések miatt tekinthető-e a két váz azonosnak?

Szerzői jogi szempontból az AM-01, az AM-01/A, az FM-01 és az FM-02 vázszerkezet a felsorolt kisebb műszaki eltérések ellenére alapvetően megegyezik, ezért amennyiben bizonyítást nyer, hogy az alperes, illetve a felperes által tervezett vázszerkezetek valamelyike a másiktól származik, úgy az szerzői jogi szempontból felhasználásnak minősül.

6. Az alperesi előkészítő iratban az AM-00 jelöléssel ellátott kerékpárvázon található, AM-00/b. és AM-00/c. jelölésű merevítések igazolt használata az alperes álláspontja szerint időben lényegesen megelőzi a felperesi előkészítő irat FM02/b. sz. jelöléssel ellátott kerékpárvázán, hasonló formában megjelenő merevítéseket.

A felperesi előkészítő irat FM02/b. számmal jelölt kerékpárváza szerinti merevítések használata ebben az esetben képezhet-e a felperes számára bármilyen jellegű használati előjogot? A merevítések elsősorban műszaki funkciót töltenek be, szerzői jogi szempontból nem bírnak jelentőséggel, így a kérdéssel a testület nem foglalkozik.

D) Alperesi kérdés (2015. 07. 09)

Az alperesnek a szakértői kirendelést követően írásban előterjesztett további kérdése:

„Figyelemmel az Sztj. 9. § (1) bekezdésében foglaltakra, amennyiben a per tárgyává tett alperesi kerékpárváz tekintetében megfelelően igazolt a tervezés, beszerzés időpontja, és az alperes részére rendelkezésre áll az eredeti mintaváz vázszerkezete szerint beazonosíthatóan, illetve azzal kapcsolatban akkreditált minőségellenőrző intézet Magyarországon bevizsgálást is megvalósított, mindez az alperes tekintetében biztosítja-e minden más személyt megelőző, jogszabályon alapuló, törvényes szerzői jogát?”

Amennyiben megállapítható, hogy alperesi kerékpárvezetés mint ipari tervezőművészeti alkotás a saját szellemi alkotása, tehát jelen esetben nem a felperesi kerékpárvezetés felhasználásán alapul, úgy azt egyéni, eredeti jellegére való tekintettel szerzői jogi védelem illeti meg.

*Dr. Bacher Gusztáv, a tanács elnöke
Dr. Kacsuk Zsófia, a tanács előadó tagja
Pohárnok Mihály, a tanács szavazó tagja*

* * *

ARCULATI ELEMEK SZERZŐI JOGI VÉDELME

SZJSZT-10/2015

A kirendelés tárgya

A törvényszék végzésével a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) 101. §-a, valamint a Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 1. §-a alapján szakértői vélemény adására rendelte ki a Szerzői Jogi Szakértő Testületet.

A bíróság által feltett kérdések

1. Vizsgálja meg a 14. sorszámú beadványhoz csatolt F/1 mellékletet, amely a felperesi álláspont szerint általa előállított arculati elemeket és reklámstratégiát tartalmaz! Állapítsa meg, hogy az F/1 melléklet 1–2. oldalán felsorakoztatott plakátok, koncepciótervek így összességükben, mint arculati elemek (stratégia), önálló, egyéni, eredeti jelleggel bíró, szerzői jog által védett műnek minősülnek-e!
2. Amennyiben a koncepció egyéni, eredetinek minősül, az F/1 melléklet 3–4. oldalán látható hirdetések és kampányplakátok 1–2. oldalal, illetve a 3. oldalon levő bal oldali képpel való összevetésével állapítsa meg, hogy azok az 1–2. oldal koncepciójának, arculatának átdolgozásai, avagy önálló műveknek tekinthetők.

A tényállás rövid összefoglalása

A törvényszék kirendelő végzésében összefoglalt tényállás értelmében az alperes üzletközpont a felperes reklámügynökséggel mint az alperes által kiírt pályázat nyertesével keretszerződést kötött a felperes által nyújtandó rendezvényszervezési, marketingszolgáltatásokra, illetve kreatív tevékenységre vonatkozóan. A teljesítési feltételeket és a teljesítés ellenértékéért fizetendő díjakat a keretszerződés alapján kötött egyes egyedi megrendelések tartalmazták. Az együttműködés ideje alatt a felperes többek között kommunikációs arculatot és erre épülő konkrét arculati terveket, koncepciókat és más kreatív anyagokat készített az alperes részére. A keretszerződést az alperes később felmondta. A felperes ezt követően észlelte, hogy az alperes reklámkampányában a felperes által részben a pályázat, részben pedig az egyedi megrendelések alapján készített kreatívok jelennek meg más reklámügynökség által kidolgozott formában. A felperes álláspontja szerint az alperes a felperes által készített kreatívokat, arculati elemeket (úgy mint trópusi képek, piros logócímke, fekete logósáv, trópusi növényekből összeállított ornamentika, jobb oldalról behajló tukánfej, banánlevél, pámla-levél „Isten hozott délen!” felirattal-márkaszlogennel, fősor, fatábla, jellegzetes betűtípusok, négyféle anyagháttér: fa, víz, égbolt, antik térkép) engedély és díjfizetés nélkül használta fel. Az alperes álláspontja szerint – amellet, hogy meglátása szerint a keretszerződés alapján a felperes által készített alkotásokkal kapcsolatban egyébként is minden jogot megszerzett – a felperesi ötletekre nem terjed ki a szerzői jogi oltalom.

Az eljáró tanács előzetes megjegyzései

Tekintettel arra, hogy a 156/1999. kormányrendelet 8. §-ának (1) bekezdése szerint „a Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást ...”, az eljáró tanács kizárólag a megkeresés, illetve a megkereséshez csatolt dokumentáció alapján hozta meg szakértői véleményét. A Fővárosi Törvényszék által feltett kérdésekre tekintettel a jelen szakértői vélemény nem terjed ki annak vizsgálatára, hogy a kirendeléshez csatolt vizuális anyagok mennyiben tekinthetők a felperes saját szellemi alkotásának, illetve hogy azokkal kapcsolatban ki rendelkezik a felhasználás engedélyezéséhez szükséges szerzői jogokkal, így nem tárgya a szakértői véleménynek a felek közötti szerződéses kapcsolat vizsgálata sem. A jelen szakértői vélemény kizárólag a kirendeléshez tartozó F/1. számú melléklet 1. és 2. oldalán, valamint a 3. oldal bal felén található – a felperesi álláspont szerint – a felperes által készített vizuális anyagok (továbbiakban együtt: felperesi tervek) szerzői jogi védelmének, valamint ezeknek az F/1. számú melléklet 3. oldalának jobb felén, illetve 4. oldalán látható képek (továbbiakban együtt: alperesi reklámanyagok) formájában történő átdolgozásának kérdésére vonatkozik.

Az eljáró tanács megjegyzi továbbá, hogy bár a bíróság kérdései arra vonatkoznak, hogy a felperesi terveket „így összességükben”, önálló műként megilleti-e a szerzői jogi védelem, a szakvélemény szükségszerűen tartalmaz megállapításokat a teljes arculatot alkotó egyes felperesi tervek szerzői jogi védelmére, illetve az azok felhasználásával kapcsolatos kérdésekre is.

Az eljáró tanács szakértői véleménye

Ad 1.

Jogszabályi alapvetés

A Szt. 1. §-ának (2) bekezdése értelmében szerzői jogi védelem alá tartozik – függetlenül attól, hogy a törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Az egyes műtípusok Szt.-ben foglalt felsorolása példálózó jellegű, az ott fel nem sorolt, törvényi feltételeknek megfelelő más alkotások is állhatnak szerzői jogi védelem alatt.

Az Szt. 1. §-ának (3) bekezdése szerint a szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg, azzal, hogy a védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől. Szerzői jogi védelem illetheti meg tehát az Szt.-ben nem említett – jellemzően képi és szöveges részeket is tartalmazó – reklámlakátokat, szórólapokat és más reklámanyagokat, valamint ezek kidolgozott tervét is, amennyiben egy alkotói folyamat eredményeképpen egyéni-eredeti jelleggel bírnak. A jelen ügy szempontjából szintén kiemelendő az Szt. 1. §-ának (6) bekezdésében foglalt azon rendelkezés, amelynek alapján valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek. Az Szt. e szabályára tekintettel az egyes művek alapját képező elgondolás, koncepció, üzenet az egyéni-eredeti formába öntés nélkül önálló szerzői jogi védelemben nem részesülhet.

Az egyes felperesi tervek szerzői jogi értékelése

A fentiek előrebocsátását követően a felperesi terveket egyenként vizsgálva megállapítható, hogy azok mindegyike olyan egyéni-eredeti alkotómunkát tükröz, amely alapján azokat – mint szöveges és képi elemeket is tartalmazó vizuális műveket – szerzői jogi védelem illeti meg.

A szerzői jogi védelem alapján – az Szt. 16. §-ának (1) bekezdésére tekintettel – a szerző kizárólagos engedélyezési joga nem csupán a mű egészére, hanem annak azonosítható részére is kiterjed. A felperesi terveknek azon részei, amelyek már elérik azt a mértéket, illetve szintet, hogy önállóan is hordozzák az egész műre jellemző egyéni-eredeti kifejezőmódot,

szintén a felperes engedélyével használhatók fel. Az eljáró tanács véleménye szerint az egyes felperesi tervek ilyen azonosítható részének tekinthetők azok a vizuális elemek is, amelyek több terven is azonos vagy hasonló formában megjelennek, így például:

- a különböző pálma, banán és más trópusi növények leveléből, valamint virágokból összeálló eredeti kompozíció (ornamentika),
- a sajátos levélkompozícióból balra kinéző tukán képe (megjegyezzük ugyanakkor, hogy mivel a tukán ábrázolásmódja alapvetően annak természetes megjelenését követi, egyéb egyéni-eredeti elem nélkül önmagában nem tükröz a szerzői jogi védelemhez szüksége egyéni-eredeti jelleget),
- a banánlevélen elhelyezett, jellegzetes betűtípusú és formájú „Isten hozott délen!” felirat (megjegyezzük ugyanakkor, hogy az „Isten hozott délen!” szlogen az eljáró tanács megítélése szerint önmagában nem éri el a szerzői jogi védelemhez szükséges egyéni-eredeti szintet).

A felperesi tervek fentiekben felsorolt azonosítható részeinek a felhasználásához tehát az Szjt. 16. §-ának (1) bekezdése értelmében – főszabály szerint – szintén szükség van a szerző engedélyére.

A felperesi tervek összességének mint önálló műnek a szerzői jogi értékelése

Az egyes felperesi tervek összességének az egyes tervektől elkülönült, önálló szerzői jogi védelemével kapcsolatban az eljáró tanács az alábbi megállapításokat teszi.

Az ügy irataiból megállapítható, hogy a felperesi tervekből összeálló arculat jellegzetes kifejezésmódjait a felperes külön egységes műben (pl. arculati kézikönyvben) nem foglalta korábban össze. E körülményre is tekintettel a bíróság arra vonatkozó kérdése, hogy a felperesi tervek „így összességükben, *mint arculati elemek* (stratégia), önálló, egyéni, eredeti jelleggel bíró, szerzői jog által védett műnek minősülnek-e”, az eljáró tanács értelmezése szerint abban a megközelítésben vizsgálendő, hogy az egyes felperesi tervekben megjelenik-e az egyes terveken átívelő, azokat összekapcsoló, olyan egységes, egyéni, eredeti jellegű szellemi alkotás, amely az egyes felperesi tervektől függetlenül önállóan is szerzői műnek minősülhet. E megközelítés alapján tehát elsőként azt kell megvizsgálni, hogy mit tekinthetünk a felperesi tervekhez képest ilyen független és önálló szellemi alkotásnak, ezt követően pedig azt szükséges eldönteni, hogy ez a szellemi alkotás teljesíti-e a szerzői jogi védelemhez szükséges feltételeket.

- A felperesi tervek összességének alapját a trópusi hangulat, valamint az erre általában jellemző vizuális megjelenítési mód (ideértve az ilyen megjelenítés során jellemzően használt képi elemeket, mint a tenger, homokos tengerpart, napsütés, kék égbolt, fadeszka, általában egzotikus növényzet, illetve állatok képeinek a megjelenítése) jellemzi. Bár ez az alapkoncepció mindenképpen tükröz egyfajta szellemi alkotói teljesítményt, elvontan, a konkrét egyéni-eredeti vizuális megjelenítés nélkül, illetve attól

függetlenül a szerzői jogi védelemhez szükséges egyéni-eredeti kidolgozottság szintjét nem éri el, mint ötlet, megjelenítési elv külön szerzői jogi védelem alatt nem áll.

- Hasonlóan közös arculati elemként jellemzi az egyes felperesi terveket a képek bal alsó és jobb felső sarkában elhelyezett díszítőelemek, valamint a képek alsó részét elfoglaló logósáv használata. Ez a fajta, keretbe foglalt elrendezés szintén alkotói teljesítmény eredménye, azonban – a konkrét egyéni-eredeti vizuális megjelenítés nélkül – nem tekinthető olyan kifejezésmódnak, amely az ilyen jellegű vizuális művek szerkesztésénél általánosságban használt megoldásokhoz képest egyéni-eredeti jellegűnek minősülne.
- Az előzőekben bemutatott közös, ám önálló szerzői jogi védelemben nem részesülő arculati elemekhez képest a kidolgozottság magasabb fokát mutatják azok az egyes konkrét vizuális elemek, amelyek ismétlődően és hasonló elhelyezésben jelennek meg az egyes felperesi tervekben. Az ezekből összeálló egyéni-eredeti kompozíció, amelynek alkotóelemei
 - a kompozíció szélein látható, különböző pálma, banán és más trópusi növények leveléből, valamint virágaiból összeálló eredeti ornamentika,
 - a kompozíció jobb felső sarkában a levelek közül balra kinéző tukán képe,
 - az üzletközpontira utaló megjelölés (az F/1. számú melléklet 1. oldalán látható terveken a jellegzetes felirat, míg a 2. oldalán látható terveken a piros logócímke a jellegzetes rögzítőgyűrűvel),

mint az egyes felperesi terveket meghatározó egységes arculat az eljáró tanács véleménye szerint olyan önálló szellemi alkotásnak tekinthető, amely külön szerzői jogi védelemben részesülhet. Az egyes, konkrét reklámüzeneteket közvetítő felperesi tervek – néhány kivételtől eltekintve – ennek az egységes arculati kompozíciónak a felhasználása eredményeként jöttek létre. Ezen a megállapításon az eljáró tanács véleménye szerint az a körülmény sem változtat, hogy bizonyos felperesi terveken nem jelenik meg egyszerre valamennyi fent felsorolt vizuális elem (így pl. az F/1. számú melléklet 2. oldalán látható szörfdeszkán), illetve az sem, hogy néhány felperesi tervről – a terveknek az F/1. mellékleten történő, egymást részben átfedő elrendezése okán – nem állapítható meg egyértelműen, hogy megtalálható-e rajtuk minden felsorolt vizuális elem. A fent bemutatott egységes arculat elemeinek többsége ugyanis a csatolt felperesi tervek jelentős részében visszaköszön, és így azok vizuális megjelenését az arculatban formát öltő egyéni-eredeti jellegű alkotói teljesítmény egyértelműen meghatározza. Az eljáró tanács megjegyzi továbbá, hogy az F/1. számú melléklet 2. oldalán látható felperesi terveken további ismétlődő vizuális elemként jelenik meg a jellegzetes betűtípusú és formájú „Isten hozott délen!” felirat is (banánlevélen vagy anélkül), így e tervek tekintetében – az eljáró tanács véleménye szerint – önálló szerzői jogi védelem alatt álló egységes arculat részét képezi ez utóbbi elem is.

Az eljáró tanács válasza a Fővárosi Törvényszék által feltett 1. kérdésre

Az eljáró tanács véleménye szerint tehát a felperesi tervekben ismétlődően és hasonló elhelyezésben megjelenő vizuális elemekből összeálló egyéni-eredeti kompozíció, amelynek alkotóelemei a kompozíció szélein látható, különböző pálma, banán és más trópusi növények leveléből, valamint virágaiból összeálló eredeti ornamentika, a kompozíció jobb felső sarkában a levelek közül balra kinéző tukán képe és az üzletközpontra utaló megjelölés (az F/1. számú melléklet 1. oldalán látható terveken a jellegzetes felirat, míg a 2. oldalán látható terveken a piros logócímke a jellegzetes rögzítőgyűrűvel), továbbá – az F/1. melléklet 2. oldalán látható tervek vonatkozásában – a jellegzetes betűtípusú és formájú „Isten hozott délen!” felirat (banánlevelen vagy anélkül), mint az egyes felperesi terveket meghatározó egységes arculat, olyan önálló szellemi alkotásnak tekinthető, amely ebben a formában külön szerzői jogi védelemben részesül (a továbbiakban: egyéni-eredeti arculat).

Ad 2.

Jogsabályi alapvetés

Az Sztj. 29. §-a értelmében a szerző kizárólagos joga, hogy a művét átdolgozza, illetve hogy erre másnak engedélyt adjon. A törvény értelmében átdolgozásnak minősül a mű minden olyan megváltoztatása, amelynek eredményeképpen az eredeti műből származó más mű jön létre. Az Sztj. Nagykommentárja⁶ rögzíti, hogy „átdolgozás a mű módosításának, megváltoztatásának az a szélső esete, amikor a változtató, kiegészítő vonások önmagukban is olyannyira lényegiek, hogy megfelelnek az egyéni és eredeti mű követelményének (alkotó jellegűek). Az így létrejött mű együtt tartalmazza az eredeti alkotó személyiségi jegyeit mutató gondolati formákat és az előbb említett újakat.” A Nagykommentár meghúzza az átdolgozás határait is, amit az egyik oldalról az olyan változtatások jelentenek, amelyek eredeti vonást nem adnak a műhöz (ebben az esetben egyszerű többszörözésről beszélhetünk), míg a másik oldalról pedig az olyan művek létrehozása, amelyekhez bár felhasználták egy másik mű azonos vagy hasonló formai vagy tartalmi elemét, de amelyekben ez többé már nem lényeges alkotórész. Ez utóbbi esetben tehát arra van szükség, hogy az eredeti mű pusztán ösztönzést, ihletet adjon az újabb mű elkészítéséhez, de attól kellő távolságot tartson, és attól független szellemi alkotásként jelenjen meg. Az átdolgozás Sztj.-beli fogalma nem zárja ki az azonos műfajon belüli átdolgozást sem. E vonatkozásban az eljáró tanács idézi továbbá az SZJSZT 16/2008 számú szakvéleményének az átdolgozás határaival kapcsolatos alábbi megállapítását:

⁶ Gyertyánfy Péter (szerk.): Nagykommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez. Wolters Kluwer Complex Kiadó, Budapest, 2014.

„Ha az átdolgozott mű szerzői jogi védelem alatt áll ..., az átdolgozott műre való 'támaszkodás' mértéke és a 'hozzáadott' 'teljesítmény' minősége döntő annak megítélésében, hogy történt-e engedélyköteles átdolgozás.

Ha a 'támaszkodás' (=átvétel) túlnyomó, és a „hozzátétel'/ változtatás jelentéktelen, egyéni-eredeti jellege nincs, akkor a 'forrás-' mű engedélyköteles többszörözéséről van szó (ha az így keletkezett művet 'alkotója' a sajátjaként tünteti fel, a többszörözés plágium esete áll fenn).

Ha a 'támaszkodás' (=átvétel) csak a szerzői jogi védelem alá nem tartozó 'algoritmusra', elvre, ötletre, elgondolásra, a történet alapsémájára, a cselekmény önmagában nem védett 'szekvenciájára' vonatkozik, azt a szerzői jog külön nevesített szabad felhasználási eset nélkül sem tiltja. Ennek az az oka, hogy ami a védelem körén kívül esik (tehát nem tartozik az egyéni-eredeti formába öntött tartalom körébe), az közkinccs, aminek felhasználásáról a szerzői jog nem rendelkezik. Ebben az esetben az 'átvevő' mű önálló, tehát nem származékos szerzői jogi védelemben részesül, ha megfelel az egyéni-eredeti jelleg követelményének.

Ha a 'támaszkodás' (=átvétel) meghaladja a védelem körén kívül eső, az előző bekezdésben felsorolt 'elemeket', és az 'átvevő' mű egyéni, eredeti, alkotó jellegű többletet tesz hozzá az 'átvett' műhöz, átdolgozásról, és az átdolgozás alapján keletkező mű származékos, az átdolgozott mű védelmére is tekintettel levő védelméről beszélünk.”

Az egyéni-eredeti arculat átdolgozásának a kérdése

A bíróság második kérdése arra irányul, hogy az F/1. számú melléklet 1–2. oldalán látható felperesi tervek összességéből összeálló arculat mint önálló, egyéni, eredeti jelleggel bíró szerzői mű átdolgozása lehet-e – az 1–2. oldallal, illetve a 3. oldal bal oldali képével való összevetés alapján – az F/1. számú melléklet 3–4. oldalán látható, az alperes által megvalósított alperesi reklámanyagok. Az eljáró tanács a bíróság kérdésfeltevésével kapcsolatban megjegyzi, hogy bár a bíróság második kérdése az egyéni-eredeti arculat átdolgozására vonatkozik, az átdolgozás az egyéni-eredeti arculat mint önálló mű mellett az egyes felperesi tervek vonatkozásában egyenként is vizsgálható lehet, tekintettel arra, hogy az egyes felperesi tervek az 1. kérdés kapcsán kifejtett szempontok alapján egyenként is szerzői jogi védelem alatt álló műnek minősülnek. Ez a megállapítás különösen az F/1. számú melléklet 3. oldalán bemutatott képekre igaz, ezek esetén ugyanis az 1. kérdés megválaszolása során önálló szerzői jogi védelem alatt álló műként azonosított egyéni-eredeti arculaton kívül további hasonlóság is felfedezhető a felperesi terv és az alperesi reklámanyag között. Figyelemmel arra, hogy a bíróság kérdésfeltevése az F/1. számú melléklet 3. oldalának bal felén látható kép összevetésére is vonatkozik, az eljáró tanács az alábbiakban külön kitér annak vizsgálatára is, hogy a 3. oldalon látható képek egymás közötti viszonyában fennállhat-e az

átdolgozás esete. Az egyéb képekkel kapcsolatban az eljáró tanács ilyen jellegű vizsgálatot külön nem végzett, tekintettel arra is, hogy azok esetén az átdolgozást esetlegesen megalapozó hasonlóságok elsősorban az 1. kérdés kapcsán önálló szerzői jogi védelem alatt álló műként is azonosított arculat felhasználásából adódhatnak.

Az átdolgozás megállapíthatóságához első lépésként az vizsgálendő, hogy az alperesi reklámanyagok önmagukban is szerzői jogi védelem alá tartozó, egyéni-eredeti jellegű alkotásnak minősülnek-e. A rendelkezésre bocsátott képek alapján az alperesi reklámanyagok az eljáró tanács véleménye szerint, mint szöveges és képi elemeket is tartalmazó vizuális művek, szerzői jogi védelem alatt állnak.

Annak kérdését, hogy az egyes alperesi reklámanyagok a felperesi tervekből összeálló arculat átdolgozásának minősülnek-e, az egyes alperesi reklámanyagok tekintetében egyenként szükséges vizsgálni. Az eljáró tanács az alábbiakban e tekintetben egyenként elemzi az F/1. számú melléklet 3–4 oldalán látható alperesi reklámanyagokat. (A 4. oldalon látható reklámanyagokra az eljáró tanács sorszámozással hivatkozik a következő módon: 1.: legfelső sor, balról az első kép „Téged hová repít el A STÍLUSOD?” felirattal; 2.: legfelső sor, balról a második kép „EGÉSZ NAPOS” felirattal; 3.: legfelső sor, balról a harmadik kép „EGÉSZ NAPOS CSALÁDI KALAND” felirattal; 4.: felülről a második sor, balról az első kép korlát mögötti plakáttal; 5.: felülről a második sor, balról a második kép „Még nagyobb mínuszok jönnek” felirattal; 6.: felülről a második sor, balról a harmadik kép áruházi képpel; 7.: felülről a harmadik sor, balról az első kép „Összeraktuk a legjobban húsvétra!” felirattal; 8.: felülről a harmadik sor, balról a második kép „Kedvezményes kupon csütörtök” felirattal; 9.: felülről a harmadik sor, balról a harmadik kép „NŐNAPI SZÉPSÉGSZIGET” felirattal; 10.: felülről a negyedik sor, balról az első kép „ISKOLAKEZDŐ AKCIÓK ...” felirattal; 11.: felülről a negyedik sor, balról a második kép, áruházi plakát papagájjal; 12.: felülről a negyedik sor, balról a harmadik kép „... koncert” felirattal).

a) Az F/1. számú melléklet 3. oldalán látható alperesi reklámanyaggal kapcsolatos megállapítások

Hasonlóság, illetve azonos elemek az egyéni-eredeti arculat és az alperesi reklámanyag között:

- a kép jobb felső sarkában a levelek közül balra kinéző tukán feje ugyan nem teljesen azonos (másfajta levelek közül hajol ki, és a testéből is kisebb rész látszik az alperesi reklámanyagon), de mégis nagyfokú hasonlóságot mutat. Bár ez a hasonlóság nagy részben a tukán természetes megjelenéséből is adódik, a megjelenítés módja (a kompozíció jobb felső sarokból balra kihajolva, nagyjából azonos fejtartással) szinte azonos az egyéni-eredeti arculatban követett megoldással;

- a képen megjelenő piros logócímke a jellegzetes rögzítőgyűrűvel lényegében megegyezik az egyéni-eredeti arculat részét is képező mintával, annyi eltéréssel, hogy a gyűrűre erősített madzag része az alperesi reklámanyagon már nem látszik;
- a jellegzetes betűtípusú és formájú „Isten hozott délen!” felirat a banánlevélen az egyéni-eredeti arculat részét képező elemmel azonosan került átvételre az alperesi reklámanyagban.

A fenti hasonlóságok mellett ugyanakkor az eljáró tanács eltérésként állapítja meg, hogy az alperesi reklámanyag nem tartalmazza az egyéni-eredeti arculat részét képező, trópusi levelekből és virágokból álló ornamentikát. Tekintettel arra, hogy e körülménytől függetlenül az alperesi reklámanyag tükrözi az arculat részét képező elemek többsége által meghatározott, egyéni-eredeti jellegű felperesi alkotótevékenységet, az eljáró tanács véleménye szerint megállapítható az egyéni-eredeti arculat olyan mértékű felhasználása az alperesi reklámanyag tekintetében, amely már meghaladja a trópusi koncepció mint egyszerű ötlet ihletszerű átvételét, és eléri az átdolgozás szintjét. E felhasználás eredményeként jött létre az egyéni-eredeti arculathoz képest származékos, az alperes által (illetve megbízásából) hozzáadott, saját egyéni-eredeti alkotói teljesítményt is tükröző alperesi reklámanyag.

Az eljáró tanács itt jegyzi meg továbbá azt is, hogy véleménye szerint az F/1. számú melléklet 3. oldalának bal és jobb oldalán látható képek összehasonlítása alapján, önmagában is megállapítható a bal oldali kép átdolgozás szintjét elérő felhasználása a jobb oldali kép létrehozatalakor. Ez abból is következik, hogy az egyéni-eredeti arculattal fennálló hasonlóságon kívül további közös elem a két kép között az ülő pozícióban bemutatott Mikulás, a szinte ugyanolyan csíkos, színes strandtörölköző, a kép szélén látható ajándékok, továbbá a fadeszkán elhelyezett fehér színű szöveg, valamint a homokos tengerpart, a tenger és a kék égbolt által közel azonos arányban tagolt háttér. Az „Isten hozott délen” stilizált felirat is szinte azonos pozícióban, banánlevélen került elhelyezésre mindkét képen. Az eljáró tanács véleménye szerint ezek az egyezések, illetve hasonlóságok túlmutatnak már a felperesi tervben megjelenő elvont koncepció („Mikulás a tengerparton”) mint szerzői jogi védelem alatt nem álló egyszerű ötlet átvételén, és az eredeti kifejezőmódra történő olyan mértékű „támaszkodás” alapján kerültek átvételre, ami e vonatkozásban is eléri az átdolgozáshoz szükséges mértéket. (Ez utóbbi megállapítását az eljáró tanács abból a feltevésből kiindulva fogalmazta meg, hogy az alperesi reklámanyag a felperesi tervre tekintettel, annak ismeretében készült. Amennyiben a konkrét felperesi tervtől függetlenül, annak ismerete nélkül készült az alperesi reklámanyag, a jelen bekezdés szerinti átdolgozásról sem beszélhetünk, a szerzői jogi védelem ugyanis elvben nem zárja ki azt, hogy ugyanabban az időben vagy eltérő időpontban más személy az eredeti műtől függetlenül, de ahhoz igen hasonló vagy azzal akár teljesen meg is egyező alkotást hozzon létre.)

b) *Az F/1. számú melléklet 4. oldalán látható, 1., 3., 5., 9., és 12. sorszámú alperesi reklámanyagokkal kapcsolatos megállapítások*

Hasonlóság, illetve azonos elemek az egyéni-eredeti arculat és az alperesi reklámanyagok között:

- a kép jobb felső sarkában a levelek közül balra kinéző tukán feje, amellyel kapcsolatban a fenti a) pont alatt kifejtettek jelen esetben is irányadóak;
- a képeken megjelenik az egyéni-eredeti arculat részét képező piros logócímke a jellegzetes rögzítőgyűrűvel;
- a képeken hasonló formában és hasonló elhelyezésben megjelenik az egyéni-eredeti arculat részét képező, trópusi levelekből és virágokból álló ornamentika;
- az 5. és 9. képen a jellegzetes betűtípusú és formájú „Isten hozott délen!” felirat a banánlevélen az egyéni-eredeti arculat részét képező elemmel azonosan került átvételre az alperesi reklámanyagban.

Az egyéni-eredeti arculat fent részletezett mértékben történő felhasználása okán az eljáró tanács véleménye szerint az F/1. számú melléklet 4. oldalán látható, 1., 3., 5., 9., és 12. sorszámú alperesi reklámanyagok az egyéni-eredeti arculat átdolgozásának tekintendők. A fenti a) pont alatt kifejtett indokok – azok megisméltése nélkül – itt is irányadóak.

c) *Az F/1. számú melléklet 4. oldalán látható, 7., 8., 10. sorszámú alperesi reklámanyagokkal kapcsolatos megállapítások*

Hasonlóság, illetve azonos elemek az egyéni-eredeti arculat és az alperesi reklámanyagok között:

- a 7. képen megjelenik az egyéni-eredeti arculat részét képező piros logócímke a jellegzetes rögzítőgyűrűvel, más hasonló, illetve azonos elem azonban nem látható;
- a 8. képen megjelenik ugyan a jobb felső sarokban a tukán képe, azonban ezenkívül más hasonló, illetve azonos elem nem látható (a bal alsó sarokban látható levelek a trópusi virágok képe nélkül az eljáró tanács véleménye szerint nem feleltethetők meg az egyéni-eredeti arculat részét képező ornamentikával);
- a 9. képen láthatóak ugyan trópusi virágok és levelek, ezek megjelenítése azonban nem követi az egyéni-eredeti arculat részét képező, a kompozíció szélén elhelyezett ornamentika képét, hanem a teljes háttérrel elfoglalja, egyéb hasonló elem e képen sem található.

A fenti körülmények tükrében az eljáró tanács véleménye szerint az F/1. számú melléklet 4. oldalán látható, 7., 8., 10. sorszámú alperesi reklámanyagok nem tekinthetők az egyéni-eredeti arculat átdolgozásának. Ennek oka, hogy az alperesi reklámanyagokban legfeljebb az egyéni-eredeti arculatra is jellemző egy-egy hasonló vizuális elem jelenik csupán meg, és azok sem a teljes mű egyéni-eredeti jellegét érdemben meghatározó mó-

don, így az egyéni-eredeti arculattól való eltávolodás az eljáró tanács véleménye szerint elegendő volt ahhoz, hogy az alperes által (vagy megbízásából) önálló szellemi alkotói tevékenységből származó független mű jöjjön létre.

d) Az F/1. számú melléklet 4. oldalán látható, 2., 4., 6. és 11. sorszámú alperesi reklámanyagokkal kapcsolatos megállapítások

Figyelemmel e reklámanyagok csatolt képének alacsony minőségére és nehéz láthatóságára, az eljáró tanács ezek tekintetében érdemi vizsgálatot nem tudott lefolytatni, így az átdolgozás kérdésében sem tud állást foglalni. Az eljáró tanács megjegyzi ugyanakkor, hogy ezek tekintetében is a fenti a)–c) pont alatt írt szempontok lennének irányadóak az átdolgozás megítélésénél.

Az eljáró tanács válasza a törvényszék által feltett 2. kérdésre

Az eljáró tanács véleménye szerint tehát az F/1. számú melléklet 3. oldalán látható alperesi reklámanyag, valamint az F/1. számú melléklet 4. oldalán látható, 1., 3., 5., 9., és 12. sorszámú alperesi reklámanyagok a felperes által alkotott, az 1. kérdés megválaszolása során önálló szerzői jogi védelem alatt álló műként azonosított egyéni-eredeti arculat átdolgozásának minősülnek az Szjt. 4. §-ának (2) bekezdése, valamint 29. §-a értelmében. Az F/1. számú melléklet 4. oldalán látható, 7., 8., 10. sorszámú alperesi reklámanyagok ezzel szemben az eljáró tanács véleménye szerint nem minősülnek az egyéni-eredeti arculat átdolgozásának. Az F/1. számú melléklet 4. oldalán látható, 2., 4., 6. és 11. sorszámú alperesi reklámanyagok alapos vizsgálatára az eljáró tanácsnak nem volt lehetősége, tekintettel a csatolt képek alacsony minőségére és rossz láthatóságára, de ezek esetében is irányadónak tartja a szakvéleményben kifejtett szempontok alkalmazását.

*Dr. Munkácsi Péter, a tanács elnöke
Dr. Nagy Balázs, a tanács előadó tagja
Sára Ernő, a tanács szavazó tagja*

MŰHELYÉPÜLET ÉS LÁTOGATÓÉPÜLET ÁTÉPÍTÉSÉNEK SZERZŐI JOGI MEGÍTÉLÉSE

SZJSZT-17/2015

A megbízás tárgya

A törvényszék végzésével a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) 101. §-a, valamint a Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 1. §-a alapján szakértői vélemény adására kirendelte a Szerzői Jogi Szakértő Testületet (SZJSZT).

A szakértői vélemény kialakításához figyelembe vett tényállás

A tanácsi tervezővállalattal munkaviszonyban álló néhai tervező munkaviszonya keretében készítette el 1986-ban az ingatlan új műhelyépületének, illetve látogatóépületének az engedélytervét.

A műhelyépület átépítésére 2005. március 25-én kelt engedélytervek alapján került sor. A továbbképző központ használatba vételi engedélyének dátuma 2007. december 17-e.

A látogatóépület átépítésére 2005. március 25-én kelt engedélytervek alapján került sor. Az épületek használatba vételi engedélyének a dátuma 2007. december 27-e.

A felperes álláspontja szerint az ő szerzői jogi védelem alatt álló engedélyterveinek az alperes általi felhasználásához – nevezetesen a többszörözéséhez, átdolgozásához – a felperes engedélyezésére lett volna szükség, azzal, hogy az alperest az engedély fejében díjfizetési kötelezettség is terhelte volna.

A felperes képviselője 2011. május 23-án kelt, az alpereshez intézett levelében sérelmezte, hogy az alperes fentiekben részletezett magatartását és a jogvita békés rendezését kezdeményezte, de az alperes a felperes igényének a teljesítésétől elzárkózott.

A felperes ilyen előzmények után fogalmazta meg a keresetét, amelyet a perben pontosított. Így a /18. alatti beadványa tartalmazza a bíróság által elbírálendő kereseti kérelmét.

Az alperes a kereset elutasítását kérte, védekezése többirányú volt. Az elévülésen túl arra hivatkozott, hogy a felperes tervezte műhelyépület, illetve látogatóépület nélkülözött mindennemű olyan egyediséget, amely azokat alkalmassá tette volna arra, hogy az építészeti alkotásokat megillető szerzői jogi védelem kiterjedjen rájuk. Másodsorban azzal érvelt, hogy az eredeti funkció megváltozása után – az épületek korábbi funkciója megszűnt, közösségi funkciót nyert el – az ingatlan tulajdonosának joga volt az épületek átalakításához. Harmadsorban azzal érvelt, hogy amennyiben mégis szükséges lett volna a korábbi tervező engedélyének a beszerzése, ez a kötelezettség nem az alperest terheli.

A megkereső bíróság által feltett kérdések

1. A felperes által a bíróság rendelkezésére bocsátott dokumentumok alapján megállapítható-e a felperesi jogelődnek 1986-ban készített, a műhelyépület, illetve a látogatóépület terveinek a tartalma?
2. A felperes jogelődje által készített tervek, illetve az azok alapján felépült ún. műhelyépület és látogatóépület bírt-e olyan egyéni, eredeti jelleggel, elérik-e az egyediség azon fokát, amelynek alapján az épület(ek) tervei, illetve az azok alapján megvalósult épületek szerzői jogi védelemben részesülhettek?
3. Megállapítható-e, hogy a felperes jogelődje által 1986-ban tervezett, majd a tervezését követően megépített ún. „műhelyépület”, valamint az ún. „látogatóépület” az 1986 és 2005 közötti időszakban teljes egészében azonos volt, azonos maradt-e az alperes által 2005-ben felmért épülettel, épületekkel (amely alperesi épületfelmérés a 2005. évi állapotot rögzíti)?
4. Abban az esetben, ha a műhelyépület, illetve a látogatóépület a 1986. évi tervek szerinti állapotához képest a 2005. évi állapotfelmérést megelőzően változott volna, úgy a megváltoztatott épületre kiterjed-e a szerzői jogi védelem?
5. A felperes jogelődje által tervezett, 20,4 m hosszú ún. látogatóépület eredetileg egy 24 m hosszú meglévő épületszárnyhoz csatlakozva épült meg, építésszerűleg azzal együtt alkotott egy épületet. Amennyiben az 1986-ban tervezett látogatóközpont (látogatóépület) egy már meglévő, 24 m hosszú épületszárnyhoz csatlakozva épült meg, és építésszerűleg azzal együtt alkotott egy épületet, úgy esetleges szerzői jogi védelem fennállta esetén is az épület egészét illetheti-e csak meg szerzői jogi védelem, függetlenül attól, hogy a meglévő épületszárny elbontásra került?
6. A felperes jogelődje által készített és csatolt, körvonalrajzokat tartalmazó tervek a szakma szabályainak megfelelően építészeti tervnek minősülnek-e?
Építészeti alaprajzot nem, csak körvonalrajzszerű kontúrokat tartalmazó terv az építészeti alaprajz hiányában rendelkezik-e megfelelő használhatósággal?
7. Építészeti tervek felhasználását jelenti-e, ha a tervező a megrendelő (tulajdonos) megbízása szerint az épület(ek) tulajdonosa által elhatározott átépítéséhez szükséges, elkészítendő új tervek elkészítésénél a meglévő épület régi tartószerkezeteinek egyes elemeit mint meglévő műszaki adottságot veszi figyelembe?
8. Megilleti-e az épület tulajdonosát az a jogosultság, hogy a tulajdonában álló épületet – ha annak igénye, illetve szükségessége a részéről felmerül – átépítse (annak építészeti kialakítását, rendeltetését stb. megváltoztassa vagy akár elbontsa azt)?
9. Megilleti-e az ingatlan tulajdonosát az a jog, hogy a funkcióját tekintve számára szükségtelen épületet átépítse, és ennek során a meglévő épület egyes részeit az újabb épületben felhasználja?

10. A perben érintett épületek az önkormányzat tulajdonában levő ingatlan területén kerültek megvalósításra, a projekt célja a terület megújítása, a közösségi funkciót szolgáló beruházások révén a városrészben új központi épület kialakítása, a terület kapcsolása egy turisztikai központhoz, a meglévő épületek bontásával vagy átalakításával elsősorban turizmushoz kapcsolódó, illetve oktatási célra hasznosítható infrastruktúra létrehozása. Erre tekintettel a tulajdonosnak a korábbi ingatlan területén elhelyezkedő épületek funkciójának (az épületek nagyobb részük lebontásával, kisebb részének átépítésével járó) a megváltoztatása a tulajdonos indokolt változtatásra irányuló magatartásának minősül-e?
11. A tulajdonosnak indokolt változtatásra irányuló magatartása a tervező szerzői jogainak a sérelmével járhatott-e?

Az eljáró tanács szakvéleménye

Általános megállapítások

A 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 8. § (1) bekezdése értelmében az SZJSZT a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást. A fentieknek megfelelően a tárgybeli ügyben a testület eljáró tanácsa a részére feltett kérdések megválaszolását a periratok alapján végezte el.

Az eljáró tanács 1. kérdésre adott válasza

Az 1986. márciusi keltezésű teljes építési engedélyezési tervdokumentáció iratanyagból és tervlapokból áll. Az iratanyag tartalmazza az előzményiratokat, az összefoglaló adatokat, a műszaki leírásokat.

A tervlapok (amelyek a csatolt tervjegyzék szerint minden, az eljárásban használt tervet tartalmaznak): helyszínrajz, alaprajzok körvonalrajzai, metszetek és homlokzatok.

A tervdokumentációból megállapítható az épület telken való elhelyezése, funkciója, funkcionális kialakítása (műszaki leírásból), alaprajzi mérete, szintszáma, homlokzati megjelenése, az alkalmazott szerkezetek és anyagok. Bár a műszaki leírásból egyértelműen kiderül az alaprajzi elrendezés elve, pontos kialakítása a tervekből nem derül ki, mivel az alaprajzok csak az épület kontúráját jelölik.

A per iratanyaga tartalmazza az alperes által készített, 2005. 03. 25-i keltezésű építési engedélyezési tervdokumentációval együtt a polgármesteri hivatal 1. által készített másolatban (2014. 02. 26-i keltezésű) egyéb felperes jogelődje által készített terveket. A tervek a felperes jogelődje által 1986 novemberében készített, M 1:50 léptékű, a műhelyépület kivitelemi tervei. A 2005. 09. 21-i keltezésű terveken a polgármesteri hivatal 2. pecsétje található (va-

lószerűleg az alperes építési engedélyezési dokumentációjának a melléklete lehetett). Ezen tervekben egyértelműen kiderül az épület teljes alaprajzi kialakítása is.

A fentiekre való tekintettel a bíróság által feltett első kérdésre az a válasz adható, hogy a felperes által a bíróság rendelkezésre bocsátott dokumentumok alapján a felperesi jogelőd által 1986-ban készített, a műhelyépület, illetve a látogatóépület terveinek a tartalma *lényegében* megállapítható.

Az eljáró tanács 2. kérdésre adott válasza

A kérdés megválaszolása előtt az eljáró tanács szükségesnek tartja az alábbi jogszabályi rendelkezéseket felhívni.

Az Szt. 1. § (2) bekezdése alapján: „Szerzői jogi védelem alá tartozik – függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen:

...

k) az építészeti alkotás és annak terve, valamint az épületegyüttes, illetve a városépítészeti együttes terve?

A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélettől. [Szt. 1. § (3) bek.]

Az Szt. 4. § (2) bekezdése alapján „Szerzői jogi védelem alatt áll – az eredeti mű szerzőjét megillető jogok sérelme nélkül – más szerző művének átdolgozása, feldolgozása vagy fordítása is, ha annak egyéni, eredeti jellege van.

Az idézett rendelkezések alapján egy alkotás szerzői jogi védelemben részesül, ha létrehozatalakor alkotói mozgás-, illetve játéktér állt a szerző rendelkezésére, valamint ha a mű nem más alkotás szolgai másolata.

Az Szt. 1. § (3) bekezdésének második mondata alapján a védelem nem függ minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalától (e tekintetben az eljáró tanács utal a 6. kérdésre adott válaszában végén található további megállapításokra is).

A fentiekre tekintettel az eljáró tanács válaszában a tervek és épületek egyéni-eredeti jellegét vizsgálta meg. Ennek során az alkotói mozgástér meglétének vizsgálata mellett arra is figyelemmel volt, hogy a funkció vagy valamely kötelező rendelkezés az alkotás folyamatában nem zárta-e ki teljes mértékben a szerző alkotó döntésének érvényesülését.

A vizsgálat alapján az eljáró tanács megállapította, hogy az ügyben a felperes jogelődje által készített tervek egyedi helyszínre, egyedi építetói igények alapján készültek. A tervek nem meglévő títustervek adaptációi. Bár az épületek szerkezete típusszerkezet, az építészeti megoldás az adott építetói igényeknek megfelelő, ahhoz igazodó egyéni megoldásnak

tekinthető. A tervek mindkét épület vonatkozásában egyéni, eredeti jellegűek, így ezeket szerzői jogi védelem illeti meg.

Az építmények szerzői jogi vizsgálat szempontjából valójában a tervek megvalósításainak tekinthetők, azok térbeli, három dimenzióban történő többszörözését jelentik. Ahogyan az Szjt. fogalmaz: „Az egy példányban többszörözés sajátos esete az építészeti terv háromdimenziós megvalósítása, az épület megépítése [18. § (2) bek. második mondat].”⁷

E vonatkozásban az eljáró tanács arra is fontosnak tart utalást tenni, hogy „A védelemben az a sajátos, hogy noha az építészeti mű szerzői jogi értelemben az építészeti terv többszörözése (‘megtestesítése’) útján létrejött ’másolat’, ennek ellenére mind a terv, mind a megépített épület külön-külön műfajta. További sajátosság az, hogy az építészeti alkotás funkcionális, és nem elsősorban esztétikai mű. Mindazonáltal a művészeti alkotások között védi a BUE, ez tehát a védelem alapja (beszámítási pontja), nem pedig az, hogy milyen funkciót milyen módon, milyen ötletesen valósít meg, vagy segít megvalósítani az építészeti mű. Az építészeti terv(mű) külön oltalma pedig annak a bizonyítéka, hogy a védelemnek nincsenek esztétikai követelményei.”⁸

Az eljáró tanács az előzőek alapján megállapítja, hogy az egyéni, eredeti jelleg az épületek (így az ún. műhelyépület és a látogatóépület) esetében is szintén egyaránt fennáll.

A második számú kérdésre tehát az a válasz adható, hogy mind a tervek, mind pedig az épületek szerzői jogi védelem alatt állnak.

Az eljáró tanács 3. kérdésre adott válasza

A rendelkezésre álló iratokból nem állapítható meg minden kétséget kizáróan, hogy a felperes jogelődje által 1986-ban tervezett és megépült épületek azonosak maradtak-e 2005-ig, mivel 2005. évi felmérési tervek az eljáró tanácsnak nem állnak rendelkezésére. Így az összehasonlítást e tekintetben az eljáró tanács nem tudta megfelelően elvégezni.

Utal azonban arra, hogy az alperesi dokumentáció tartalmaz képfelvételeket (fotókat), amelyek az épületek átalakítást megelőző állapotát rögzítik. E fotók alapján az épületeken jelentős, szemmel látható külső átalakítás nem történt. Egyúttal megállapítható az is, hogy az alperes által készített tervek azon részei, melyek az átalakítást nem érintették, az eredeti, 1986. évi állapotot tükrözik.

⁷ Gyertyánfy: i. m. (6).

⁸ Faludi Gábor: Az építészeti művek a Szerzői Jogi Szakértő Testület gyakorlatában. In: Legeza Dénes (szerk.): A szerzői jog gyakorlati kérdései – Válogatás a Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményeiből (2010–2013) fennállásának 130. évfordulója alkalmából. Budapest, Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, 2014, p. 119.

Az eljáró tanács 4. kérdésre adott válasza

A 3. kérdésre adott válaszban kifejtettek szerint a szakértői vizsgálatához nem áll rendelkezésre olyan dokumentum, amely azt valószínűsítene, hogy az épületek 1986 óta olyan mértékben és módon átalakításra (módosításra) kerültek volna, amelyek miatt az esetlegesen időközben megváltoztatott épület(ek) [mint építészeti alkotás(ok)] szerzői jogi védelmének fennállta külön vizsgálható lenne.

Az eljáró tanács 5. kérdésre adott válasza

A felperesi jogelőd (pontosabban a peradatok alapján a felperes elhunyt munkavállalója) által tervezett épületek és azok tervei (az 2. kérdésre adott válasz alapján) szerzői jogi védelem alatt állnak, függetlenül attól, hogy 1986-ban az épület egy meglévő épület mellé épült, ami egyébként azóta elbontásra került. A látogatóépület szerzői jogi védelmének fennálltát a kérdésben jelölt bontás nem érintette tekintettel arra, hogy a védelem feltételei (egyéni, eredeti jelleg) ezen épület vonatkozásában önállóan is teljesültek.

Az eljáró tanács 6. kérdésre adott válasza

Az eljáró tanács előjáróban utal arra, hogy a tervek szerzői jogi védelmének megállapíthatósága szempontjából nem bír jelentőséggel az a körülmény, hogy a tervek „a szakma szabályának megfelelően építési tervnek minősülnek-e”, vagy hogy azok rendelkeznek-e megfelelő „használhatósággal”.

Szerzői jogi védelem az építészeti alkotást (épület, építmény) és annak tervét is megillesheti. Az épület terve az, amiből az épület megvalósítható. Az épület megvalósításához több, de legalább kettő tervfázisra, építési engedélyezési tervre és kiviteli tervre van szükség. Mindkét tervfázis szükséges az épület megvalósíthatóságához. Az alaprajzi körvonalrajzok az épület építési engedélyezési tervének részei, figyelembe véve az épület eredeti funkcióját. Korabelileg ez az építési engedélyezési dokumentáció részeként, figyelembe véve az épület eredeti funkcióját – építészalaprakznak felelt meg. Az építési engedélyezési dokumentáció részét képező alaprajzi körvonalrajz arra a célra, amire készült (építési engedély megszerzése) megfelelően használható volt. Az épület kivitelezéséhez kiviteli terv készült.

A tervek és a perbeli körvonalrajzok kapcsán is megállapítható, hogy ezek egyéni, eredeti jellegűek, és erre való tekintettel szerzői jogi oltalomban részesülnek, mert a használhatóság nem lehet szempont a szerzői jogi védelem megállapíthatóságában.

Ezzel összefüggésben az eljáró tanács utal arra, hogy az SZJSZT korábbi szakvéleményében (SZJSZT-26/2004) – a szakirodalmat idézve – már rámutatott, hogy „az építészeti alkotás nem köthető meghatározott tervfajta(k)hoz, az a döntő kérdés, hogy az adott tervben

az alkotó, eredeti jelleg megnyilvánul-e.”⁹ E szakértői ügyben vizsgált épületre vonatkozó (látvány)tervek és vázlatok kapcsán az SZJSZT részéről eljáró tanács szakvéleményében leszögezte, hogy a „szerzői jogi oltalom szempontjából közömbös, hogy a rendelkezésre bocsátott 'vázlatok és tervek' sem engedélyezési, sem kivitelezési építészeti terv kidolgozottsági szintjét nem érik el, legfeljebb műszaki rész megoldásokat is tartalmazó látványtervnek minősülhetnek. A szerzői jogi védelem ugyanis nem kötődik meghatározott tervfajtákhoz, csak az egyéni-eredeti jelleghez.”

A kérdés kapcsán megemlíthető továbbá, hogy még abban az esetben is, ha a tervként való „használhatóság” hiányában tervként nem lennének védelemben részesíthetők a feleresi körvonalrajzok, az Szjt. 1. § (2) bekezdésének *h*) pontja alapján szintén vizsgálható lenne, hogy azok a rajzolás útján vagy más hasonló módon létrehozott szerzői jogi védelemben részesülő grafikai alkotások-e.

Az eljáró tanács 7. kérdésre adott válasza

Az Szjt. 16. § (1) bekezdése alapján: „A szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. E törvény eltérő rendelkezése hiányában a felhasználásra engedély felhasználási szerződéssel szerezhető.

Az Szjt. 18. § (2) bekezdése alapján: „A mű többszörözésének minősül különösen a nyomtatással megvalósuló mechanikai, filmes vagy mágneses rögzítés és másolatkészítés, a hang- vagy képfelvétel előállítása, a sugárzás vagy a vezeték útján a nyilvánosságához történő közvetítés céljára való rögzítés, a mű tárolása digitális formában elektronikus eszközön, valamint a számítógépes hálózaton átvitt művek anyagi formában való előállítása. *Az építészeti alkotások esetében többszörözés a tervben rögzített alkotás kivitelezése és utánépítése is.*”

„A szerző kizárólagos joga, hogy a művét átdolgozza, illetve hogy erre másnak engedélyt adjon. Átdolgozás a mű fordítása, színpadi, zenei feldolgozása, filmre való átdolgozása, a filmalkotás átdolgozása és a mű minden más olyan megváltoztatása is, amelynek eredményeképpen az eredeti műből származó más mű jön létre.” (Szjt. 29. §)

Nem beszélhetünk azonban szerzői jogi értelemben vett átdolgozásról ott, ahol szolgai átvétel állapítható meg, illetve akkor, ha az alapul szolgáló alkotás sem részesülne szerzői jogi védelemben. Az átdolgozásra (jelen ügyben az épület áttervezésére) vonatkozó felhasználási engedélyt a felhasználó felhasználási szerződés megkötésével szerezheti meg, a mű kapcsán vagyoni joggal rendelkező szerzőtől vagy a felhasználási engedély adására jogosult más személytől.

⁹ Csillag György: Az építészeti alkotások szerzői jogi oltalma. Építésügyi Tájékoztatási Központ, Budapest, 1987, p. 42.

A fentiek alapján a szerzői mű átdolgozása felhasználásnak tekinthető. A felhasználás – a védelmi időn belül – az eredeti mű szerzőjének hozzájárulásához kötött. Az építészeti alkotás átdolgozása, áttervezése csak az eredeti szerző, tervező építész – a tervben vagy az épületben testet öltő – szellemi alkotásának a felhasználásával történhet. A felhasználás ténye tehát nem függ attól, hogy az átdolgozó valóban használta-e vagy rendelkezett-e az eredeti szerző terveivel az épület áttervezéséhez, vagy csupán az adott épület valamely létező részének alapulvételével hozta létre az annak átdolgozására szolgáló teveit.

Tekintettel arra, hogy az épület felépítése, átdolgozása is a terv mint mű felhasználását (többszörözését) jelenti, ebből következik az is, hogy az épületet érintő felhasználás (átépítés, ráépítés) egyúttal a tervben megtestesülő mű felhasználását jelenti. Ez a megállapítás az épület egyes szakági munkarészeinek (a tartószerkezet egyes elemeinek) vonatkozásaiban is igaz, feltéve, hogy e részek a mű (épület vagy terv) valamely azonosítható részének tekinthetők, hiszen az Szjt. 16. § (1) bekezdése alapján a szerző kizárólagos engedélyezési joga csak ilyen részek tekintetében állapítható meg.

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy a jelen ügyben mindkét épület olyan azonosítható része került felhasználásra, amelynek révén a felhasználás már e művek átdolgozásának minősíthető, mivel a felhasználás eredményeképpen mindkét épület esetében egyúttal új, egyéni, eredeti jellegű épület (és terv) jött létre.

Az épületek átdolgozása az előző bekezdésben foglaltaknak megfelelően a tervek átdolgozását, vagyis felhasználását is jelentette.

Az eljáró tanács 8. és 9. kérdésre adott válasza

Tekintettel arra, hogy a bíróság által feltett 8. és 9. kérdés szoros összefüggésben áll, ezért az eljáró tanács ezek vonatkozásában összevont válaszokat ad.

Az Szjt.-ben nem szabályozott kérdésekre vonatkozóan a törvény kifejezett kapcsolatot teremt a Ptk.-val, mivel az utóbbi – a szakvélemény elfogadásának időpontjában hatályos – 3. §-a értelmében: „A szerzői jogok és a szerzői joghoz kapcsolódó jogok átszállására, átruházására, megterhelésére, valamint az e törvény hatálya alá tartozó művekkel és egyéb teljesítményekkel összefüggő egyéb személyi és vagyoni jogviszonyokban az e törvényben nem szabályozott kérdésekben a Polgári Törvénykönyv rendelkezései az irányadók.” E rendelkezés 2014. március 15. napját megelőző szövegezése: „3. § Azokban a kérdésekben, amelyeket ez a törvény nem szabályoz, a Polgári Törvénykönyv rendelkezéseit kell alkalmazni”.

A 2014. március 15. napjától hatályos Ptk. (a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 5:22. §) a korábban hatályos rendelkezésekkel (a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 99. §-a) egyezően akként rendelkezik, hogy a tulajdonos jogosult a dologot használni és a dologból folyó hasznokat szedni, viseli a dologgal járó terheket és a dologban beállott azt a kárt, amelynek a megtérítésére senkit sem lehet kötelezni. A tulaj-

donosi jogosítványok (különösen a használat) kétségkívül kiterjednek tehát arra, hogy az épület felett a tulajdonosa rendelkezzen.

A szerző művének engedély nélküli átdolgozása (átépítése, megváltoztatása), elbontása esetében alapvetően kétfajta szerzői jogi jogosultságnak van jelentősége:

- egyrészt a szerző műve integritásával kapcsolatos személyhez fűződő jogainak (átépítés, megváltoztatás vagy lebontás),
- másrészt a szerző művével és annak átdolgozásával kapcsolatos vagyoni jogainak (átépítés, megváltoztatás).

Az eljáró tanács által hivatkozott korábbi rendelkezések alapján megállapítható, hogy a szerző (vagyoni vagy személyhez fűződő) jogainak megsértését eredményezi, ha műve felhasználása kapcsán tőle nem kérnek engedélyt. A jogsértés akkor nem állapítható meg,

- ha a változtatás a szerző hírnevére vagy becsületére nem sérelmes,
- vagy ha (a vagyoni jogok tekintetében) szabad felhasználási esetről beszélhetünk.

A fentiek szerint a tulajdonos tulajdonával összefüggő rendelkezési joga a tervező szerző szerzői jogaival a jelen ügyszámhoz hasonló esetekben összeütközésbe kerülhet. A bíróság által feltett kérdések tehát valójában a tulajdonos és a szerzői jogosult jogai között feszülő ellentétre, az érdekek ütközésére és a lehetséges feloldásukra irányulnak.

A jelen ügyszámhoz hasonló esetekben a tulajdonosi és a szerzői jogi jogosult érdekek ütközésének feloldása érdekében az ún. érdekösszemérés elvét alkalmazza mind az SZJSZT, mind pedig a bíróság.

Ezzel összefüggésben előjáróban megállapítható, hogy általános, minden esetben irányadó norma e tekintetben nem létezik, esetleg szükséges a vizsgálat elvégzése az Szt. és az utalószabályán keresztül alkalmazandó Ptk. alapján, különös tekintettel az utóbbi jogszabály 1:5. §-ára.¹⁰

Az eljáró tanács utal arra, hogy következetes szakértői gyakorlat alakult ki az érdekösszemérés főbb elvei kapcsán. Ez az esetek túlnyomó részében abba az irányba mutat, hogy egyes épületek funkcióváltás miatti átépítése során a dologi jogi tulajdonjog a szerzői jogi jogosultsággal szemben elsőbbséget élvezhet, ugyanakkor ez – az esetről esetre elvégzett mérlegelés alapján – nem vezethet a szerzői jogosultak jogainak (személyhez fűződő és vagyoni jogainak) a megsértésére. A testület hasonló tárgyú szakvéleményeire (SZJSZT-18/2009, SZJSZT-19/2012, SZJSZT-19/2012/02, SZJSZT-05/2013, SZJSZT-13/2013) az eljáró tanács jelen ügyben is iránymutatóként hivatkozik.

Az SZJSZT-18/2009 számú, autópálya-tervezéssel kapcsolatos szakvélemény megállapítása szerint:

„32. A szerzői jogban a szerző (szerzői jogosult) törvényben rögzített kizárólagos jogát közérdekből vagy a szerzői jogi védelem alóli belső kivétel (pl. hivatalos irati kivétel) zárja

¹⁰ 5:22. § [Használat, hasznok szedése, terhek viselése és veszélyviselés]

A tulajdonos jogosult a dolgot használni és a dolog hasznait szedni; viseli a dologgal járó terheket és a dologban beállott azt a kárt, amelynek megtérítésére senkit sem lehet kötelezni.

ki, vagy a szerzői jog közérdekű belső kivételei és korlátjai korlátozzák (pl. szabad felhasználás hatósági, bírói eljárásban). Ugyanakkor a jogrendszer belső egysége és általánosabban az Alkotmány érvényesülése azt a követelményt támasztja, hogy ne oltsák ki egymást az eltérő szabályozási célokat megvalósító normák. Ahol a kioltás kockázata jelentkezik (pl. a tulajdonos dologi joga és a szerző kizárólagos joga ütközése), ott vagy általános magánjogi elvek (elsősorban a joggal való visszaélés tilalma) alkalmazása, vagy az adott jogok gyökerét jelentő alapjogok ütközését feloldó alkotmánybírósági döntés segíthet.”

Az eljáró tanács teljesen mértékben osztja a testület idézett szakvéleményének a korábbi szakértői gyakorlatra vonatkozó megállapítását, amelynek értelmében:

„139. E körben elsődleges az elvi kérdést egyébként kellő differenciálás nélkül eldöntő EBH2005. 1201 szám alatt közölt döntés, amely szerint ha a tulajdonos rendeltetésszerű joggyakorlása során kívánja a funkcionális művet (épület) átépíteni, akkor ezt megteheti az eredeti tervező hozzájárulása nélkül.

140. E döntés lényeges tartalma az eljáró tanács álláspontja szerint nem az, hogy nem létezik az eredeti terv tervezőjének átdolgozási joga, hanem az, hogy az eredeti tervező nem akadályozhatja meg a 'rendeltetésszerű' átépítést azzal, hogy

- egyáltalán nem járul hozzá az eredeti tervek átdolgozásához,
- a hozzájárulását olyan feltételekhez köti, amelyek kikötése joggal való visszaélést jelent.

Ilyen lehet adott esetben az is, ha csak akkor adja meg a hozzájárulást, ha ő készítheti el az átdolgozáshoz szükséges terveket, noha e tervek mással kedvezőbb feltételekkel készíthetők el, vagy a tervezőt kötelezően pályázat (pl. közbeszerzés) útján kell kiválasztani stb.

141. Ha azonban az 'átépítés' jogával a tulajdonos él vissza, akkor nem minősül joggal való visszaélésnek, ha a tervező nem adja hozzájárulását a terv átdolgozásához (az ügyben a tulajdonos eltért az építési engedélytől, és ehhez kívánta megszerezni a szerző hozzájárulását)

...

144. A közelmúltban, az 1/2006. sz. ügyben eljáró tanács arra a következtetésre jutott, hogy 'a tulajdonos tulajdonjogból fakadó jogosultságaival – akár a szerző Szjt.-ben megfogalmazott személyhez fűződő jogát fogalmilag sértő módon is – akkor élhet, ha az alkotás megváltoztatásához, vagy akár az épületben megtestesülő alkotás megsemmisítéséhez fűződő érdek mögött olyan szükségszerű (>reális«), magán- vagy társadalmi igény áll, amelylyel szemben a szerzői jog gyakorlása rendeltetésellenes joggyakorlásnak minősülhet. Ezt a mérlegelést azonban esetenként kell elvégezni.'”

Az SZJSZT-19/2012 sz. szakvéleményének értelmében:

„Az építészeti (funkcionális) művekre kialakult bírói és szakértői gyakorlat egyértelmű. A szerző nem akadályozhatja meg a tulajdonjog rendeltetésszerű gyakorlásához nélkülözhetetlen műfelhasználást. Hogy a legfrissebb, publikált bírói döntés lényeges részét idézzük: 'Az építmény tulajdonosát megilleti az a jog, hogy a tulajdonában álló épületet átépítse,

ennek során külső megjelenését, építészeti kialakítását, rendeltetését módosítsa vagy azt elbontsa. A tulajdonos használati jogának rendeltetésszerű gyakorlásához kapcsolódó átépítés nem eredményezheti a tervező szerzői jogainak sérelmét. A tervező szerzői joga szempontjából a felhasználó hasznosítási jogosultságait érdekösszeméréssel kell mérlegelni. A jelen ügyben az érdekösszemérés döntő eleme a program megvalósítása előfeltételét jelentő jogszabályi környezet, és az abban felsorolt célok (I. 7., 8. bekezdés). Nincs olyan jogszabályi tilalom, amely szerint a hozzájárulás ne volna feltételhez köthető. Azonban a hozzájárulás nem köthető a jognyilatkozat természetével és a vagyonkezelő N. által képviselt tulajdonos jogaival védett érdekekkel össze nem férő feltételhez. Ha a feltétel tűzése a rendeltetésszerű joggyakorlás követelményével ellentétes (ez csak esetről esetre dönthető el érdekmérlegeléssel), az joggal való visszaélést valósíthat meg, amely esetben a bíróság ítélettel pótolhatja a szerző hiányzó jognyilatkozatát. A szerzői jogosultnak nincs érvényes szerzői jogi jogcíme arra, hogy követelje, maga is részt vehessen a tervezésben. Mindazonáltal igen gyakorlatias, az eredményes felújítást elősegítő, a meglévő tervek ismeretét az áttervezésbe való észszerű beépítését lehetővé tevő, s minden esetleges – akár alaptalan – jogvitát eleve kizáró megoldást jelent, ha az áttervezésben megfelelő módon részt vehetnek a korábbi tervek készítői. (Ezt a megoldást követték 1996-ban is – 7. melléklet). Ennek megfelelően a tervezésre természetesen bárki felkérhető a szerződési szabadság keretei között a felek által szabadon megállapítható szerződési feltételekkel, ideértve az ellenszolgáltatás mértékét is. Erre nézve alsó-felső határokat, betartandó tarifákat a szerzői jogi szabályok nem állapítanak meg.”

A fentiekre tekintettel az eljáró bíróságok az egyes esetek valamennyi körülményét figyelembe véve hozzák meg döntésüket az érdekek összeütközése tárgyában, az általuk elvégzett érdekösszemérés alapján.

Ezzel összefüggésben megjegyezhető, hogy a tulajdonostól a rendeltetésszerű joggyakorlás körében elvárható, hogy a tulajdonát képező épülettel kapcsolatos felhasználást megelőzően az érintett szerzői jogi jogosultságokkal rendelkező jogosultat a felhasználás engedélyezése céljából megkeresse és a szükséges engedélyeket megszerezze. Amennyiben a szerzői jogi jogosult visszaélésszerű joggyakorlása miatt az engedély megszerzésére nincs mód, akkor e körülmény nem akadályozhatja a tulajdonost a mű felhasználásában.

Az eljáró tanács 10. és 11. kérdésre adott válasza

Az eljáró tanács az utolsó két kérdésre egybevonatan adja meg válaszát, mivel e kérdések szintén szorosan összefüggnek egymással.

A tanács előjáróban kifejti, hogy a változtatás „indokolt” volta – mint az engedély nélküli felhasználás jogszerűségét megalapozó körülmény – az Sztj.-ben nem szerepel, szerzői jogilag egységesen valójában nem is értelmezhető fogalom. Az Sztj. ismeri ugyan a „felhaszná-

láshoz elengedhetetlen vagy nyilvánvalóan szükséges, a mű lényegét nem érintő” változtatásokat,¹¹ de itt nyilvánvalóan nem erre irányult a kérdés.

Az ún. érdekösszemérés során, különösen a tulajdonos visszaélésszerű joggyakorlásának megállapíthatósága kapcsán merülhet fel annak a jelentősége, hogy a tulajdonos által megvalósított felhasználás mennyiben tekinthető indokoltnak (pl. a magánérdeken túlmutató közérdek mennyiben támasztja alá szükségességét), amely körülmény az ő javára kerülhet figyelembe vételre a szerzői jogi jogosult kizárólagos engedélyezési jogaival történő összemérés során.

A tanács utal azonban arra, hogy a mű engedély nélküli felhasználása alapvetően a szerzői jogosult jogainak sérelmét eredményezi. A tulajdonosi rendelkezési jogból és a szerzői jogi jogosultságból fakadó érdekek összemérése során mérlegelendő az a körülmény, hogy valamely tulajdonosi igény „indokoltnak” vagy „méltányolhatónak” tekinthető-e a szerzői jogi jogosult kizárólagos jogával való relációjában. A tulajdonosi igény „indokoltsága”, „méltányolható volta” önmagában tehát nem ad előzetes felhatalmazást arra a tulajdonosnak, hogy a szerzői jogi jogosult megkeresése és engedélye nélkül használja fel a tulajdonát képező művet, amely hiányában felhasználása jogsértést valósít meg. Ebből kifolyólag a tulajdonosi igény „indokoltsága” „méltányolható volta” utólag sem adhat felmentést valamely szerzői jogosulti engedély hiányában történő jogszerűtlen felhasználásra abban az esetben, ha a szerzői jogi jogosult joggal való visszaélése egyébként nem állapítható meg.

A testület eljáró tanácsa végül megjegyzi, hogy a kérdésben megfogalmazott szempontok alapján a funkciójukat veszített katonai barakk-jellegű épületek megváltoztatására vonatkozó tulajdonosi igény érthető és elfogadható. A város jegyzőjének I.5612/16/2007. iktatószámú használatbavételi engedélyének indokolása szerint a korábbi építési engedély többek között az „épület rekonstrukciójával, átalakításával, bővítésével, emeletráépítéssel Központ kialakítására” vonatkozott. A terület felújítását, hasznosítását célzó projekt révén a magánérdek mellett számottevő hasznos közösségi funkció is jelentkezhethet.

Dr. Lábod Péter Csaba, a tanács elnöke
Dr. Tarr Péter, a tanács előadó tagja
Szalay Tihamér, a tanács szavazó tagja

Összeállította: Barsvári Tímea

¹¹ 50. § Ha a szerző a mű felhasználásához hozzájárult, a felhasználáshoz elengedhetetlen vagy nyilvánvalóan szükséges, a mű lényegét nem érintő változtatásokat köteles végrehajtani. Ha e kötelezettségének nem tesz eleget, vagy nem tud eleget tenni, a felhasználó a változtatásokat hozzájárulása nélkül is végrehajthatja.